P. b. b.

Naš tednik Kronika

kulturno - politično glasilo · svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2. Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XII./ŠTEVILKA 39 CELOVEC, DNE 29. SEPTEMBRA 1960 CENA 2.— ŠILINGA

Kapital in kapitalizem

V predzadnji številki smo naglasili pomen zemlje za gospodarstvo in nakazali, naj bi gospodarji, ki so lastniki grunta, tega nikar lahkoverno ne prodajali. Zemlja je še vedno najsigurnejša investicija. Veliko pa se dandanes govori o kapitalu in kapitalizmu. Pomudimo se kratko še pri tem stebru modernega gospodarjenja.

Kaj je kapital? Navadno imamo pri tej besedi pred očmi kup denarja. Denar je tudi kapital, a ni edina njegova oblika. Kapital je vse, kar nam poleg zemlje in dela pomaga gospodariti: poslopja, oprava, stroji, živina, orodje, blago, pridelek, gotovina, dobroimetje. Denar pa je potreben za to, da si človek vsa ta navedena gospodarska sredstva pripravi.

Kako je kapital nastal? Navaden primer naj to ponazori. Delavec prihrani mesečno 100 šilingov od svojega zaslužka in dela to skozi dvajset let. Pravimo, da varčuje, ker se odreče tej ali oni želji, kadi nekaj cigaret manj, pije nekaj vrčkov piva manj. Po dvajsetih letih ima ne glede na obresti 24 tisoč šilingov kapitala, ki ga sedaj more investirati. S prihranjenim denarjem si lahko kupi zemljišče, kak stroj, orodje, avto. Kar je v gospodarstvu investiranega kapitala, ves ta kapital je prihranjen in se vedno spet prihrani, kajti gospodarstvo trajno potrebuje kapitala za proizvodnjo blaga, tovarne, stroje, prevozna sredstva in drugo. Kdor hoče gospodariti, mora imeti kapital za poslopje, stroje, orodje, blago. Denar kroži kot kri v telesu v obliki kapitala v gospodarstvu, gospodar ga sprejema in vedno spet izdaja. Tako je z uvedbo denarja v gospodarstvu poleg zemlje drugi odločujoči faktor, to je kapital.

Gospodarstvo potrebuje torej kapital in zato še ni treba, da mora biti kapitalistično. Amerikancem pomeni kapitalizem predvsem podjetništvo, svobodno gospodarsko tekmovanje in zasebno gospodarstvo v nasprotju z državnim gospodarstvom. V Evropi pa ima ta beseda nekam čuden prizvok in to po zaslugi marksizma.

Kaj imenujemo v Evropi kapitalizem? To besedo je rabil Karl Marks, ki je učil, da pripadajo vsi dohodki proizvodnje samo delu in delavcu. Lastnina je tatvina, pravi drugo marksistično geslo. Res je, da dela moderno gospodarstvo, pri katerem je v ospredju kapital in njegov lastnik kapitalist, veliko krivico. Človeško delo ima v tem gospodarstvu samo še snovno veljavo, vrednoti se samo kot drugo blago. Tudi človeka samega kapitalizem poniža in mu jemlje njegovo dostojanstvo, če zahteva, da se morajo podjetja ravnati edino in izključno po interesih kapitala in njegove največje donosnosti. Tako gospodarstvo je enako krivično kot ono, ki bi terjalo ves gospodarski donos samo za lastnike zemlje ali pa samo za delavce.

Ne smemo prezreti pomena kapitala. Preznačilen je kapital za moderno gospodarstvo. Z njim trgujejo posebno banke in borze v obliki vrednotnic, to je papirjev, na katerih so zapisane pravice do določene lastnine ali do terjatev. S tem pa posegamo v zadnje globine modernega gospodarstva, njegovega denarstva in kapitala.

V nasprotju z marksizmom uči krščanski socialni nauk, da ima tudi kapital svoj delež v gospodarstvu in mu gre del dohodkov. Krivica je, če si hoče kapital prilastiti ves dohodek, kot je krivica, če bi vse sadove iz gospodarstva zahtevalo zase delo. Moderni kapitalizem je veliko zlo zato, ker ovira, da bi koristi gospodarstva uživalo vse ljudstvo, kapital sam pa je človeku nujno potreben in mu gre ustrezajoči delež na gospodarskem donosu. dro

Izjava Narodnega sveta o uradnem jeziku

Na seji ožjega odbora Narodnega sveta koroških Slovencev, dne 25. septembra t. l., so odborniki razpravljali o vrsti perečih narodno-političnih vprašanj. Posebno temeljito se je bavilo naše politično predstavništvo z zadevo slovenskega uradnega jezika v južnem delu Koroške. K temu vprašanju Narodni svet koroških Slovencev izjavlja:

Zakonski osnutek o slovenskem uradnem jeziku koroškim Slovencem doslej uradno ni bil dostavljen, zaradi tega do njega tudi ni mogoče zavzeti stališča. Narodni svet stoji v zvezi s tem vprašanjem slej ko prej na stališču spomenice, ki so jo izročili predstavniki koroških Slovencev že leta 1955 zvezni vladi. K uradnemu jeziku je v njej povedano:

»Na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom je slovenščina uradni jezik, poleg nemščine, pri vseh upravnih in drugih državnih, deželnih in samoupravnih uradih, javnopravnih korporacijah in ustanovah.

Pod ozemljem s slovenskim ali mešanim prebivalstvom razumemo teritorij, ki je označen v odredbi o dvojezičnih šolah iz leta 1945, z vključenimi upravnimi, sodnimi, samoupravnimi in drugimi uradi v Celovcu, Beljaku in Šmohorju, ki so pristojni za imenovano ozemlje.

Na omenjenih uradih se mora razpravljati v jeziku stranke. Pismene rešitve morajo biti v jeziku stranke oziroma vloge.

Uradniki in nameščenci morajo obvladati na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom oba uradna jezika. Zato sta država in dežela obvezani, da skrbita za primerno jezikovno izobrazbo uradnikov in nameščencev.«

Huda letalska nesreča

Avstrijsko letalsko družbo »Austrian Airlines« (AUA) je v ponedeljek zvečer doletela huda nesreča. Dvanajst kilometrov pred moskovskim letališčem Šeremetjevo je letalo, imenovano »Joseph Haydn«, strmoglavilo v gozd in zgorelo. V letalu je bilo 31 potnikov in 6 oseb posadke. 27 ljudi je bilo na mestu mrtvih, trije ranjenci pa so umrli kmalu po prevozu v bolnico. Med žrtvami nesreče je tudi vsa posadka, razen 26-letne letalske strežnice Marije Wernle iz Beljaka, ki ni dobila prevelikih poškodb.

Med potniki so bili visoki častniki zahodnih sil, en avstrijski ministrski svetnik, trgovski strokovnjaki in delavci, ki naj bi bili pričeli z obnovitvenimi deli v poslopju avstrijskega poslaništva v Moskvi.

Kako se je nesreča zgodila, se še ni dalo ugotoviti; sodijo pa, da je pilot letel prenizko in se zadel v vrhove dreves. Pri tem se je vnel motor in je letalo eksplodiralo. V ponedeljek je letalo odletelo z Dunaja po običajnem voznem redu v Moskvo; vmes je pristalo v Varšavi. Ko se je letalo bližalo Moskvi, je moskovsko letališče pokrivala gosta megla in je padal dež. V takem vremenu je bila naenkrat pretrgana tudi radijska zveza z letališčem, zato je verjetno, da je pilot izgubil orientacijo.

Reševalna dela so bila zelo težka, ker je področje nesreče bilo dostopno le s posebnimi vozili, zraven je pa nagajalo tudi vreme. Od šestih ljudi, ki so preživeli nesrečo, je le eden težko ranjen, drugi so dobili samo lažje poškodbe.

Med mrtvimi je 17 avstrijskih državljanov: 12 potnikov in 5 oseb posadke. 13 smrtnih žrtev je bilo inozemcev: 3 iz ZDA, 6 iz Sovjetske zveze, 2 iz Indije, 1 iz Velike Britanije in 1 iz Avstralije. V Varšavi je iz letala izstopilo 7 potnikov, v letalo, ki je letelo svoji nesreči nasproti, pa tam ni nihče vstopil.

V torek zjutraj je odletela z Dunaja s sovjetskim letalom avstrijska komisija, da bi skupaj z zastopniki moskovskega letališča proučila vzrok nesreče.

Kreisky išče razlogov . . .

V New Yorku je minuli teden v zvezi z bližnjo razpravo pred Združenimi narodi o pritožbi Avstrije proti Italiji zaradi ravnanja z južnotirolsko manjšino, avstrijski minister dr. Kreisky na posebni, zelo dobro obiskani tiskovni konferenci obrazložil avstrijsko stališče.

Med drugim je dr. Kreisky dejal, da se je Avstrija obrnila na Združene narode zato, ker so doslej vsi poskusi za ureditev tega vprašanja s pomočjo razgovorov z italijansko vlado propadli. Omenil je možnost, da bo Avstrija predlagala, naj posebna študijska komisija Združenih narodov obišče Južno Tirolsko.

»Primorski dnevnik« iz Trsta poroča v zvezi z omenjeno tiskovno konferenco:

»Ko so Kreiskemu postavili vprašanje, če bodo ob tej priliki načeli tudi vprašanje slovenske manjšine na Koroškem, se je avstrijski zunanji minister spustil v dolgo pravno-politično obrazložitev.« Skušal je zagovarjati stališče, da je to vprašanje »povsem različno od vprašanja južnotirolske manjšine v Italiji«.

Omenjeni list, ki je socialistično usmerjen, označuje to početje takole: »Socialist Kreisky išče ‚pravno-politične' razloge za krivično ravnanje avstrijskih oblasti s slovensko manjšino na Koroškem«.

Razvaline obrambne linije na zahodu

Hitlerjev »zahodni obrambni zid«, ob katerem naj bi se bili razbili napadi zahodnih zaveznikov, tudi danes stane še precej denarja.

Bunkerje so zasedbene oblasti leta 1945 sicer podminirale, a vsa okolica je še danes polna ruševin in na nekdaj plodonosnem polju leži kamenje. V zadnjih treh letih so izdali okrog 15 milijonov nemških mark za dela pri odstranjevanju betonskih opazovalnic, bunkerjev in strelišč, da bi zemljišče bilo zopet uporabno.

Toda vsa ta dela so odstranila komaj eno desetino vseh ruševin. Samo v okolici mesta Aachen, kjer je »obrambni zid« tvoril koleno s svojimi 2000 bunkerji, bi bilo potrebnih nadaljnjih 15 milijonov nemških mark za odstranitev teh Hitlerjevih spominov, ki so se izkazali strateško popolnoma brez pomena.

— KRATKE VESTI —

Nemci popijejo vedno več whiskyja, znanega žganja, ki ga izdelujejo na Škotskem. Dočim so ga pred vojno uvažali letno le okrog 50.000 litrov, je bilo lani uvoženih 800.000 litrov te žgane pijače, ki je bila doslej najbolj priljubljena pri diplomatih in gangsterjih. Dr. Mende, predsednik zapadnonemške »Svobodne demokratske stranke«, meni, da so se Nemci navadili na whisky od Amerikancev v letih povojne vojaške zasedbe. Pogosto se pa na uradnih sprejemih v Bonnu dogaja, da gostje z važnim obrazom zahtevajo whisky in to na glas, da drugi slišijo, nato pa puste polovico tekočine v kozarcu. Whisky pač velja za pijačo »boljše družbe« in je trikrat dražji kot najboljše nemško žganje, hudomušno pripominja londonski »Times«.

Zapadnonemški kancler je ukoril prometnega ministra Seebohma, ki je pred kratkim v nekem svojem govoru trdil, da Južni Tirolci trpe preganjanje v Italiji. Zapadnonemška vlada je na vprašanje italijanskega poslanika v Bonnu izjavila, da Zapadno Nemčijo južnotirolsko vprašanje ne zanima, ker da je to avstrijska zadeva. Kancler Adenauer pa je na seji svoje stranke pokaral Seebohma, rekoč, da je o marsikateri zadevi treba znati molčati. Seebohm je nauk vzel molče na znanje.

Na podvodno skalno čer je zadela in se potopila obalna ladjica »Adelheid« v viharju na Severnem morju blizu otoka Helgoland. Po 14 urah so reševalci potegnili iz ledenomrzle vode nezavestno 21-letno kapitanovo ženo, ki jo je držal na površju reševalni pas. V rokah je stiskala mrtvega otroka, okrog pasu pa je imela navezano vrv, na kateri je visel njen mož, tudi mrtev. Ostale potnike in člane posadke pa so pogoltnili valovi.

300 novinarjev z vsega sveta je napovedalo svojo udeležbo na sodni razpravi proti Adolfu **Eichmannu,** Hitlerjevemu pomagaču, ki ima na vesti uničenje okrog 6 milijonov Judov v zadnji svetovni vojni. Eichmann se je po vojni pod tujim imenom skrival v Argentini, kjer so ga pred nekaj meseci izsledili agenti izraelske obveščevalne službe in ga tajno spravili v Izrael, kjer sedaj sedi v ječi. Eichmanna bo branil nemški advokat dr. Servatius, ki bo v kratkem prispel v Izrael.

Deželni podglavar Matija Krassnig je obhajal 65. rojstni dan minuli teden. Jubilant je po rodu iz železničarske družine in je odrastel v podeželskem okolju pri Grabštanju. Po gimnaziji v Celovcu se je kot prostovoljec udeležil prve svetovne vojne, po letu 1918 pa se je predvsem udejstvoval v delavskih organizacijah. Leta 1945 je bil izvoljen v deželni zbor ter postavljen za deželnega svetnika za socialno skrbstvo. Ta referat je obdržal do danes, napredoval pa je do prvega namestnika deželnega glavarja. Leta 1955 ga je državni predsednik odlikoval z Velikim zlatim častnim znakom za zasluge za republiko.

Dr. Otto Habsburg daje zopet posla novinarjem. Minuli torek je neki znani solnograški list, ki o sebi trdi, da ima vedno najtočnejše informacije, prinesel novico, da je dr. Otto Habsburg že podpisal izjavo, s katero se odreka vsem svojim zahtevam do avstrijskega vladarskega prestola ter da izstopa iz vladarske hiše Habsburžanov. Ta izjava da baje leži podpisana v predalu pisalne mize dr. Habsburga v njegovi vili v Pöckingu v Zapadni Nemčiji. Naslednji dan pa je moral isti list na zahtevo Otonovega zastopnika vse skupaj zanikati. Omenjena izjava bi v primeru, da bi jo avstrijski državni zbor sprejel — omogočila Otonu Habsburškemu povratek v Avstrijo, kjer bi bil navaden državljan, ne bi pa rešila vprašanja nekdanjega habsburškega premoženja. Slišati je, da namerava Oton vložiti tožbo za povrnitev tega premoženja.

Politični teden

Po svetu . . .

V preteklem tednu se je vse politično zanimanje obrnilo od dogodkov v Kongu v sejno dvorano v New Yorku, kjer zaseda glavna skupščina Organizacije združenih narodov. Nekateri časopisi so pisali, da je letošnje zasedanje glavne skupščine podobno »velikemu svetovnemu gledališču«, ker se je v palači Združenih narodov zbralo toliko visokih »igralcev« kot še nikoli doslej.

O začetku zasedanja smo že poročali v našem zadnjem političnem tednu, danes nas zanimajo predvsem nastopi posameznih državnikov, ki so doslej govorili pred glavno skupščino.

Predsednik Eisenhower je ponovno predlagal razorožitev

V četrtek dopoldne je v nabito polni dvorani stopil na govorniški oder predsednik Eisenhower, da bi prebral svoj od vseh delegatov in cele svetovne javnosti težko pričakovani govor. Predsednik je v svojem govoru izjavil, da so ZDA vedno pripravljene pogajati se o vprašanjih razorožitve z vsako državo, ki bi bila za razorožitev iskreno pripravljena. ZDA so pripravljene sprejeti vsakršno mednarodno kontrolo na področju atomske energije. Predlagal je, naj bi ZDA in Sovjetska zveza takoj dale svoje zaloge atomskega materiala na razpolago mednarodnim organizacijam.

Večji del svojega govora je Eisenhower posvetil afriškemu vprašanju in je predložil obširen načrt za podporo afriških držav, še prav posebej za Kongo. Poudaril je, naj bi se v notranje zadeve afriških držav ne vtikala nobena tuja sila.

Očitno je Eisenhower mislil na Hruščeva, ko je dejal, naj bi vsak govornik, ki »bo za njim govoril na zasedanju«, slovesno obljubil, da njegova država ne bo krize v Kongu izrabljala v svoje namene. Predvsem se ne bi smelo pošiljati v Kongo nobenega orožja in ne hujskati domačinov k nasilju.

Predsednik Eisenhower je omenil tudi, da dogodki v Berlinu povzročajo upravičeno vznemirjenje in da je bila sestrelitev ameriškega letala 1. julija v bližini sovjetske obale zelo žaljiv korak, ker je bilo letalo sestreljeno nad mednarodnimi vodami.

Po konferenci so novinarji takoj hoteli vedeti, kakšnega mnenja je predsednik Hruščev k pravkar končanemu govoru predsednika Eisenhowerja. On pa je odvrnil: »Kaj naj rečem? Jaz grem h kosilu.« Videti je bilo, da mož iz Kremlja ni bil ravno slabe volje.

Predsednik Tito je govoril za Eisenhowerjem

Za maršala Tita je prav gotovo pomenil njegov korak na govorniški oder pred glavno skupščino Organizacije združenih narodov veliko zadoščenje. Tako vsaj je pisalo ameriško časopisje. Velika je bila radovednost, kako se bosta spogledala ob srečanju Tito in Hruščev, ker odnosi med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo vsaj na zunaj že nekaj časa niso ravno najboljši. Prvi dan sta še hodila drug mimo drugega, kot bi se ne poznala, in se je Hruščev predvsem zanimal za kubanskega »revolucionarja« Castra, naslednjega dne pa sta Hruščev in Tito prav prijazno kramljala ob kaminu v preddvorju sejne dvorane kot dobra, stara znanca. Ameriški časnikarji so ju mogli na svojo žalost le slikati, a ne tudi razumeti, kaj sta govorila, ker sta govorila rusko.

Svoj govor je imel maršal Tito v srbohrvaščini. Govoril je o splošni in popolni razorožitvi. Če bi zahodnonemška vojska res dobila atomsko orožje, bi se po Titovem mnenju izgledi za mir v Evropi in po svetu očitno zmanjšali. Na splošno pa je bil Tito v svojem govoru zelo previden, da ne bi bil preoster do Sovjetov, ker se je bil ravnokar »pobotal« s Hruščevom, na račun ZDA mu pa tudi ni kazalo povedati kake pikre, ker pričakuje ravno v teh dneh izdatne dolarske pomoči za utrditev dinarskega položaja. Zato je rajši ožigosal rasno diskriminacijo v Južni Afriki.

Hruščev in njegovi novi predlogi

V petek je govoril pred glavno skupščino predsednik Hruščev in je presenetil svet s svojimi novimi predlogi. Predlagal je, naj bi se odpravilo mesto glavnega tajnika Organizacije združenih narodov, katerega naj bi nadomestil devetčlanski odbor, sestavljen iz zastopnikov zahodnih, komunističnih ter nevtralnih afroazijskih držav. Obenem je predlagal, naj bi sedež Združenih narodov premestili iz New Yorka v Švico, Avstrijo ali morda celo v Sovjetsko zvezo.

Hruščev je govoril tri ure dolgo. V prvi vrsti je predlagal, naj bi nov razorožitveni odbor, v katerem bi bili tudi zastopniki afriško-azijskih narodov — in ne le Vzhoda in Zahoda kot doslej — sklepal o razoroževanju. Predložil je tridelni načrt, po katerem naj bi ob primerni kontroli v štirih letih uničili vse orožje. Začelo naj bi se uničevanje z odstranitvijo vseh priprav, ki služijo prevozu atomskega orožja.

Za kar naprej trajajočo mednarodno napetost so odgovorne zahodne sile, predvsem ZDA, ki so s svojimi vohunskimi poleti tudi zakrivile konec vrhunske konference v Parizu, je dejal Hruščev. O Berlinu je menil Hruščev, da bo Sovjetska zveza še nekaj časa počakala z rešitvijo tega vprašanja. O mirovni pogodbi z Nemčijo naj bi razpravljali v prihodnjih mesecih na posebni vrhunski konferenci, ki jo je on že predlagal. V svojem govoru je dalje zahteval, naj se odpravijo vse kolonialne vlade in vsa mandatna področja po svetu, ker služijo po njegovem mnenju le za oporišča kolonialcev. Zahteval je tudi sprejem rdeče Kitajske v svetovno organizacijo, ker le to odgovarja stvarnemu položaju.

Ko je govoril o kongoškem vprašanju, je Hruščev dejal, da je edina prava vlada v državi vlada predsednika Lumumbe. V zvezi s Kongom je ostro napadel glavnega tajnika Hammarskjölda in ga imenoval »hlapca kolonializma«. V Kongu naj bi vojaštvo Združenih narodov sestavljale le čete iz afriško-azijskih držav pod poveljstvom predsednika Lumumbe.

Čeprav je Hruščev osredotočil ves svoj napad predvsem na ZDA, predsednika Eisenhowerja in Hammarskjölda, je vendar istočasno izjavil, da se bo Sovjetska zveza trudila za izboljšanje odnosov med ZDA in Sovjetsko zvezo, ker je nesmiselno, da bi najmočnejši državi na svetu ne mogli doseči sporazuma.

Ko se je Hruščev po govoru vrnil na svoj sedež, mu nista ploskala ne ameriški zunanji minister Herter in ne angleški Lord Hume. Tudi Hammarskjöld je sedel po govoru enako nepremično na svojem mestu kot med napadi predsednika Hruščeva.

Naslednjega dne so v krogih delegacij odkrito govorili, da je Hruščev s svojim govorom znova oživil hladno vojno in sicer je ta postala še hladnejša, kot je bila doslej. Zahodni diplomati so po tem govoru mnenja, da je sestanek med Eisenhowerjem in Hruščevom skoraj nemogoč. Indijski zastopnik je izjavil, da je bil predsednik Eisenhower z zmernim tonom v svojem govoru pustil vrata za nadaljnja pogajanja odprta, Hruščev pa jih je zopet zaloputnil.

Ameriški zunanji minister Herter je zahteval, naj skupščina izglasuje zaupnico glavnemu tajniku Hammarskjöldu, sam pa ga je obiskal v njegovi pisarni in mu izročil ček za pet milijonov dolarjev, ki naj bi bil začetni prispevek ZDA za pomoč Kongu.

Izjava zunanjega ministra Kreiskega

Zunanji minister dr. Kreisky je dejal, da je Hruščevov predlog za premestitev sedeža Organizacije združenih narodov v Avstrijo ali Švico najbrž v enaki meri presenetil tudi Švico, kot je presenetil Avstrijo. O napadih na glavnega tajnika Hammarskjölda pa je dr. Kreisky menil, da se večina delegatov na generalni skupščini z mnenjem Hruščeva ne strinja.

Hammarskjöld odgovarja Hruščevu

Na ponedeljkovi seji je v svojem govoru pred glavno skupščino tajnik Hammarskjöld izjavil, da pri napadu Hruščeva in kritiziranju njegovega dela ne gre za osebo, ampak za vprašanje organizacije same. Ne gre toliko za gotova dejanja kot za temeljna načela, ki ta dejanja narekujejo. Večina delegatov je Hammarskjöldu navdušeno ploskala, Hruščev pa je tolkel s pestjo po mizi.

. . . in pri nas v Avstriji

Ovire pri južnotirolskem vprašanju

Ko je vodilni odbor glavne skupščine Organizacije združenih narodov sklepal o sestavljanju dnevnega reda zasedanja, se je pojavila prva zapreka pri reševanju južnotirolskega vprašanja. Po enourni debati je ameriški predstavnik Wadsworth predlagal, naj bi se uvrstitev južnotirolskega vprašanja na dnevni red zasedanja odložila tako dolgo, dokler se avstrijska in italijanska delegacija ne bosta sporazumeli o naslovu in imenovanju tega vprašanja. Italijanski zastopnik je namreč trdil, da izraz, ki ga Avstrija uporablja, namreč »avstrijska manjšina na Južnem Tirolskem« ni primeren, ker ni ne avstrijskega jezika in ne avstrijske rase. On predlaga izraz »nemško govoreča manjšina v Italiji«.

Ameriški predlog o odložitvi je bil sprejet, Kanada pa se je ponudila, da bo posredovala. V svojem sobotnem radijskem govoru je podkancler dr. Pittermann k temu dogodku zavzel naslednje stališče:

»Dosedanja pogajanja o južnotirolskem vprašanju so z vso razločnostjo pokazala, da nas mnogi od tistih, ki so se v preteklih letih izkazali kot prijatelji Avstrije, v sporu za pravico Južnih Tirolcev do ohranitve njihove svojskosti ne podpirajo več v polni meri. Toliko prijetneje za nas je zadržanje jugoslovanskega soseda, ki je vendar razločno zagovarjal upravičenost avstrijske zahteve. Po prvih izkušnjah moramo biti pripravljeni na huda nasprotovanja v glavni skupščini Združenih narodov. Prvo oviro smo premagali s težavo, leži pa še mnogo ovir pred nami.«

Ko sta se Avstrija in Italija sporazumeli za nov naziv: »Status nemško govorečega dela prebivalstva v provinci Bozen in uresničenje pariškega sporazuma«, je bilo južnotirolsko vprašanje sprejeto na dnevni red zasedanja.

Pri državnem proračunu ne gre vse gladko

Kot smo že poročali, so socialisti čez počitnice pripravili za novo jesensko debato v parlamentu podroben načrt za pokojninsko reformo. Ko so se pogajanja začela, so seveda naleteli na odločna nasprotovanja finančnega ministra, ki se protivi vsakemu zvišanju pokojnin, ker bi bil z zvišanjem spremenjen ves načrt letošnjega državnega proračuna. Finančni minister pravi, da država ne more izplačati več, če nima višjih dohodkov. Že pri sedanjem stanju pogajanj bi državni proračun izkazal eno in pol milijarde šilingov primanjkljaja, kaj šele, če bi se izdatki še zvišali.

Za kritje tega primanjkljaja so na finančnem ministrstvu predlagali povišanje tarif pri železnici in povišanje cen za tobačne izdelke ter višje obdavčenje mineralnih olj. Ministrski svet je sklenil, da bo o teh predlogih še imel posvetovanja.

Povodnji so spet pustošile tudi na Koroškem

Pretekli teden je deževje poškodovalo mnogo cest, ker se je razmočena zemlja in z njo kamenje v plazovih vsulo na ceste, da so postale na več krajih neprehodne. Posebno za zgornjem Koroškem in v bližini italijanske meje so nastale velike ovire v prometu. Narasle reke so poškodovale mnogo mostov. Tudi na Tirolskem so nekatere reke grozile, da bodo stopile preko bregov in poplavile polja. Še hujše poplave so bile v gornji Italiji, kjer je izgubilo življenje okrog 40 ljudi.

Mednarodna komisija za atomsko energijo je začela zasedanje

Na Dunaju se je 20. septembra pričela četrta glavna konferenca Mednarodne komisije za atomsko energijo brez običajnega političnega prepira. Za predsednika konference je bil soglasno izvoljen predstavnik Bolgarije, znani atomski znanstvenik Gregorij Nadjakov. Nadjakov je bil kandidat za to mesto že na lanski generalni konferenci, a zaradi odklonilnega stališča zahodnih držav, posebno ZDA, takrat ni bil izvoljen.

Slišati je bilo, da bo komisija na Dunaju zgradila posebno poslopje za svoje urade. Pretekli teden pa je bilo objavljeno, da ta organizacija v prihodnjih desetih letih ne bo pričela z zidanjem. Dunajčani zaslužijo tudi brez zidanja 10.000 dolarjev na leto s pranjem zaves in brisač za to organizacijo.

SLOVENCI
doma in po svetu

Zbrano delo Janeza Trdine

V Ljubljani je pri Državni založbi Slovenije izšla dvanajsta in obenem zadnja knjiga zbranega dela Janeza Trdine. S tem smo dobili prvikrat celotno delo tega pisatelja, ki predstavlja zanimivo in svojevrstno osebnost v vrsti slovenskih književnikov klasikov. Poleg zbranih del Tavčarja, Gregorčiča, Ketteja in Murna imamo sedaj po zaslugi urednika prof. Janeza Logarja zaključeno zbrano delo še enega slovenskega pisatelja. Poleg nekaterih tekstov in pesmi prinaša dvanajsta knjiga v glavnem Trdinova pisma in pisateljev dnevnik, torej gradivo, ki je pomembno za spoznavanje Trdinove osebnosti in za proučevanje slovenske kulturne in politične zgodovine.

Zaslužni slovenski planinec

Šestinosemdesetletni profesor dr. Josip Wester, eden izmed najbolj znanih in zaslužnih slovenskih planincev, se že dalj časa zdravi v ljubljanski bolnišnici. Planinsko društvo mu je podelilo zlati častni znak in diplomo ob 50-letnici članstva v društvu. S tem so se planinci oddolžili enemu izmed najbolj zvestih in delovnih članov, ki je vsa svoja planinska doživetja popisal v številnih člankih v „Planinskem vestniku" ter uspešno sodeloval pri izdaji planinskih spisov. Vedno je bil pobudnik za čim večji razmah planinstva, posebno med mladino.

V Švici so harmonikarji zasedli 2. mesto

Harmonikarski orkester pod vodstvom Stojana Vidmarja in baletna skupina, ki jo vadi in vodi Slavko Eržen v Št. Vidu nad Ljubljano, sta se vrnila iz Luzerna, kjer sta sodelovala na mednarodni prireditvi harmonikarskih orkestrov. Prireditev je pripravila znana tovarna harmonik „Hohner" in so vsi zbori, razen šentviškega, igrali na njene harmonike. Šentviški so na domače harmonike tovarne „Melodija" iz Mengša zasedli med 160 nastopajočimi orkestri drugo mesto. Le orkester iz Augsburga, ki ga podpira tovarna „Hohner" in vodi svetovna prvakinja v igranju harmonike, Probstova, se je bolje obnesel. Poslušalcem je bila posebno všeč izvedba Suppejeve „Lahke konjenice", pa tudi baletna skupina je na zaključnem nastopu žela vse priznanje in gledalci niso hoteli verjeti, da izvajalci niso poklicni plesalci.

Še ena razstava v Beljaku

V na novo urejenem Mestnem muzeju v Beljaku so do srede oktobra razstavljene kopije gotskih fresk mojstra Janeza Ljubljanskega, ki jih je poslala v Beljak Narodna galerija iz Ljubljane. Kopije, ki so last Galerije in ljubljanskega Mestnega muzeja, vzbujajo mnogo zanimanja med mnogoštevilnimi obiskovalci zgledno urejene zbirke. O razstavi Marka Pernharta v mestni hiši v Beljaku, ki je odprta do konca septembra, smo pa poročali že v prejšnji številki.

Novo imenovanje

Sveti oče Janez XXIII. je imenoval člane tajništva za združenje z ločenimi kristjani. Za svetovalca v tej komisiji je sv. oče imenoval tudi dr. Janeza Vodopivca, ki je profesor na papeški univerzi za širjenje vere v Rimu.

Slovenski dan v Kanadi

Kanadski Slovenci so 28. avgusta priredili na slovenskem letovišču, kakih 60 km iz Toronta, „Slovenski dan". Zbralo se jih je preko 1000 iz vseh delov Kanade; bilo je prisotnih tudi nekaj ameriških Slovencev. Zborovanje se je pričelo s pozdravnimi govori delegatov iz raznih mest; po uradnem programu, ki je obsegal petje, narodne plese, telovadni nastop in plavalne tekme, je sledila prosta zabava s plesom. „Slovenski dan" je organiziral pripravljalni odbor za „Slovenski svet". To je nepolitična organizacija, ki ima namen družiti in predstavljati vse kanadske Slovence, ki so demokratsko usmerjeni in priznavajo krščanska izročila.

Iz slovenske župnije v Kanadi

Slovenska šola pri župniji Marije Pomagaj v Todemijo, na kateri so nastopali otroci s petjem in rontu je zaključila letošnje šolsko leto z lepo akadeklamacijami.

Ob začetku šolskega leta se je vpisalo v slovensko šolo 112 otrok, leto je pa končalo in dobilo spričevala 89 otrok. V prvem razredu je bilo 27, v drugem 22, v tretjem 23, v četrtem 15 in v petem 5 učencev.

Prvo obhajilo slovenskih otrok v župniji Marije Pomagaj v Torontu je bilo na binkoštno nedeljo. K mizi Gospodovi je pristopilo 29 otrok. Pri podružnici Brezmadežne s čudodelno svetinjo so pa imeli 14 prvoobhajancev.

DR. PAVEL KRAJNIK:

Cerkev v Sovjetski zvezi

V 36. številki našega lista, dne 8. septembra, smo objavili pod gornjim naslovom prvi del zanimivega poročila o Cerkvi v Sovjetski zvezi. Danes prinašamo nadaljevanje in zaključek. V eni prihodnjih številk bomo seznanili naše bralce s položajem Cerkve na Poljskem.

Proslava 500-letnice samostojnosti ruske Cerkve

Sovjetska vlada ne opusti nobene prilike za napad proti Rimu. V tej borbi mora sodelovati tudi ruska pravoslavna Cerkev. Najmočneje je prišlo do izraza to sodelovanje ob jubilejnem slavju 500-letnice neodvisnosti ruske Cerkve.

Ob tej slovesnosti se je patriarh Aleksej spominjal dogodkov, ki so leta 1448 privedli rusko Cerkev k popolni samostojnosti. Moskva ni mogla sprejeti zadnjega grškega metropolita Izidorja, potem ko je ta podpisal Florentinsko unijo in se tako izneveril pravoslavju. Njena avtokefalnost torej izvira iz stremljenja ohraniti čistost vere. Voditelji in zastopniki pravoslavnih cerkva, ki so se zbrali ob tem slavju v Moskvi, so v posebni resoluciji o vprašanju »Vatikana in pravoslavne Cerkve« ostro in surovo napadli Rim. Očitali so mu, da zlorablja Cerkev v politične namene in kvari novozavezni nauk o Kristusovi Cerkvi.

»Papizem skuša v teku mnogih stoletij do današnjih dni s krvavimi vojnami in vsakršnim nasiljem spreobrniti pravoslavne vernike v katolicizem, ali naravnost ali z unijo, na primer Romune v Transilvaniji leta 1700, Bolgare v Turčiji leta 1859-60, in zadnjo vojno 240.000 Srbov, Hrvatov in tudi v Češkoslovaški, Poljski, Ukrajini in Belorusiji. Vatikan je središče mednarodnega fašizma, mednarodnih intrig proti narodom, zlasti slovanskim. Njegova dejavnost je usmerjena proti interesom delavstva.

Rimski škofje so omadeževali čistost starodavnega vesoljnega Pravoslavja z uvedbo novih dogem: o »Filioque« (o izhajanju Sv. Duha od Očeta in Sina), o brezmadežnem spočetju božje Matere in posebno s popolnoma nekrščanskim naukom o papeževem poglavarstvu v Cerkvi in njegovi nezmotljivosti ... S tem so rimski škofje napravili veliko škodo edinosti vesoljne Kristusove Cerkve.« Resolucija zaključuje z »gorečo molitvijo k Vrhovnemu Pastirju, Gospodu našemu Jezusu Kristusu, da bi On razsvetlil z lučjo svojega božjega nauka katoliško hierarhijo in bi ji pomagal, da bi se zavedla globine padca, h kateremu je privedla Zapadno Cerkev«.

To, kakor tudi ostale resolucije (o cerkvenem praznovanju Velike noči po starem koledarju, o neveljavnosti anglikanske hierarhije, o nesodelovanju pravoslavnih v Ekumeničnem gibanju) so podpisali poleg patriarha Alekseja, še gruzinski patriarh Kallistrat, srbski patriarh Gabriel, bolgarski eksarh Štefan ter zastopnika antiohijske in poljske pravoslavne Cerkve. Sovraštvo, ki diha iz te resolucije in podobnih pisem patriarha Alekseja ne izvira le iz starih očitkov Vzhoda proti Rimu, temveč ga je predvsem navdihnila komunistična politika. Odtod njegova demagogija, njegovo slepljenje ljudi in kleveta o papeštvu. Ali more Bog uslišati molitev o spremembi tega, kar je sam ustanovil: prvenstvo rimskega škofa sredi vseh apostolskih naslednikov! Morda pa pokriva moskovski patriarh laž in obrekovanje s svojim imenom le zato, da bi odvrnil od ruske Cerkve nova krvava preganjanja.

Današnji položaj

Danes uživa ruska Cerkev nekaj več svobode in razvija večjo dejavnost, tako doma kot v tujini, vendar je ta svoboda še vedno silno omejena. Politično vodstvo ne dovoli Cerkvi, da bi se od znotraj utrdila in razširila med ljudstvom, trpi jo le kot zasebno zadevo. Njene odnošaje v zamejstvu pa zelo pospešuje in se jih vneto poslužuje pri oznanjanju mira v svetu. Ruska pravoslavna Cerkev se je že davno čisto spoprijaznila z novim socialističnim redom. Odlikuje se v točnem spolnjevanju predpisov in zakonov Urada za cerkvene zadeve in Upravnega statuta.

Patriarh Aleksej upravlja rusko Cerkev s pomočjo Sv. Sinoda. Njegov najožji delavec je Nikolaj, metropolit kruticki in kolomenski. S svojim govorniškim darom, ki ga krasi globina, dobrodušnost in preprostost, oznanja vernikom evangeljske resnice in dolžnosti krščanskega življenja. Obenem je vnet pristaš gibanja za mir in sovjetske politike sploh. Leta 1955 je bil odlikovan z Redom rdeče zastave.

Jasno sliko o verskem življenju v današnji Rusiji ni lahko naslikati. Niti njegove zunanje strani: števila škofij in škofov, duhovnikov in vernikov, cerkva in samostanov ne poznamo. Sovjetski režim in celo njegove cerkvene delegacije se navadno izmikajo statističnim vprašanjem. Izogniti se hočejo primerjavi današnjega verskega življenja z onim v carski Rusiji.

Metropolit Nikolaj je v svojem predavanju v Londonu leta 1945 trdil, da sedaj ruska Cerkev stalno razvija svojo dejavnost in ima trenutno 90 škofij in 89 samostanov. Morda so te številke nekoliko previsoke. »Mesečnik moskovske patriarhije« omenja v juliju 1957 — 73 škofij, 7 metropolitov, 36 nadškofov in 29 škofov. Škofije so razdeljene na dekanije in župnije. Za obstoj župnije se zahteva vsaj 20 odraslih članov. Število vernikov, kot je izjavil metropolit ob svojem obisku v New Yorku lansko leto, dosega 35,000.000. Za vzgojo bodočih duhovnikov skrbi danes 8 semenišč (Moskva, Leningrad, Saratov, Stavropol, Kiev, Odessa, Lutsk in Minsk) in dve Duhovni akademiji v Moskvi in Leningradu. Menijo, da je v teh dveh mestih po 400 semeniščnikov, v ostalih pa veliko manj, od 70 do 200. Vsa semenišča, cerkve, samostani, duhovščina in cerkvene delegacije se vzdržujejo izključno z darovi in žrtvami vernikov.

Kljub tem optimističnim in gotovo previsokim številkam današnje ruske Cerkve ne moremo niti od daleč primerjati z življenjem in slavo, ki jo je uživala do boljševiške revolucije. V l. 1914 je ruska Cerkev štela 98,500.000 vernikov, 57.000 duhovnikov, 185 malih semenišč z 29.601 učenci, 58 semenišč z 19.381 semeniščniki in štiri Duhovne akademije: kijevska, ki je bila ustanovljena leta 1631, moskovska, ki je bila osnovana leta 1658 ter peterburška in kazanska. Do prve svetovne vojne so bile Duhovne akademije središče vsega ruskega kulturnega življenja. Iz njih je izšla vsa višja cerkvena hierarhija, znameniti bogoslovci in veliki kulturni delavci. Naj omenim vsaj nekatere: Makarij Bulgakov, Filaret Gumilevski, Silvester Malevanskij, v krščanski filozofiji se je odlikoval V. D. Kudjarcev-Platonov, v zgodovinski znanosti sta znana prof. A. P. Lebedev in V. V. Pokrovskij, v cerkvenem pravu A. S. Pavlov, I. S. Berdnikov ... Danes skoraj ni več sledu o tej nekdanji slavi. Štiridesetletno boljševiško preganjanje je pogasilo vse luči bogoslovskega znanja.

*

Svoboda Cerkve v Sovjetski zvezi je bolj simbolična kot resnična. Ruska pravoslavna Cerkev je prisiljena živeti v mejah, ki jih ji odmerja zdaj skopo, zdaj bolj ali manj velikodušno ateistična in materialistična državna oblast. Zato upravičeno dvomimo, da bi bil studenec njenega duhovnega življenja še toliko zdrav in močan, da bi mogel napojiti vse žejne in lačne in prekvasiti novi sovjetski red.

Medtem ko ima kolektivistični ateizem v svojih rokah vsa sredstva moderne propagande, šolo, tisk, kino, gledališče, umetnost, se bori ruska pravoslavna Cerkev z enim verskim listom in skoraj brez knjig in molitvenikov z vsesplošno versko brezbrižnostjo in nevednostjo. Novo pokolenje je zrastlo skoraj popolnoma brez Boga in Cerkve. Sovjetski režim se ne boji več vpliva ruske Cerkve na javno življenje. V nekem oziru jo celo smatra za svojo zaveznico. Z njeno pomočjo si namreč utrjuje svojo moč doma in si veča svoj ugled v tujini. Z njenimi argumenti se bori proti Vatikanu.

Moskovska Cerkev je brez dvoma politična zaveznica sovjetskega režima, nikakor pa ni njegova zaveznica na ideološkem polju! V tem oziru je njegova nepomirljiva nasprotnica. S svojo božjo službo tiho, toda vztrajno izpoveduje vero v Boga in Kristusa. Zunanji odnošaji med sovjetskim komunizmom in religijo so se sicer v zadnjem času v marsičem spremenili, na idejnem polju pa si stojita še vedno v nasprotju. Tu ni mogoč noben kompromis, tu je mogoča le borba do končne ločitve teme in luči. Molimo, da bi moskovska pravoslavna Cerkev že s samim svojim obstojem vzbujala v novi ruski eliti, — v novi partijski buržoaziji — dvom o pravilnosti njihovega materialističnega svetovnega nazora, ga premagala in ji dala skupaj s pravičnim državnim redom tudi najvišje počelo življenja in največjo vrednoto — Boga.

Francoski škof hvali proteste proti interniranju

Pomožni škof v Lyonu, msgr. Ancel, je objavil v škofijskem vestniku članek, v katerem pravi, da Cerkev odločno obsoja internacije nekaterih ljudi, sumljivih sodelovanja z alžirskimi uporniki, brez redne sodne razprave. Protesti proti takim ukrepom francoskih državnih oblasti, katerim so se pridružile tudi razne katoliške osebnosti, so po njegovem ne le dovoljeni, temveč celo najbolj v skladu z evangeljskim naukom, dokler ne posežejo po nasilju.

Msgr. Ancel omenja najprej besede, ki jih je pokojni papež Pij XII. leta 1953 izrekel udeležencem mednarodnega kazensko-pravnega kongresa v Rimu, ko je dejal, da pomeni poslati koga v koncentracijsko taborišče ter ga držati ondi brez redne sodne razprave, norčevanje iz prava. Škof pravi k temu, da krivične postave in sklepi nimajo nobene veljave pred Bogom. Takih, morali nasprotujočih postav in ukrepov je nešteto. Protesti proti njim niso samo pravični, temveč celo hvale vredni, saj gre pri njih za odstranitev krivice.

Vatikanski list o olimpijskih igrah

Nedeljska priloga vatikanskega dnevnika »L'Osservatore Romano« poudarja, da je največji uspeh nedavno končanih olimpijskih iger v Rimu bil v tem, da so dejansko dokazale možnost za miroljubno in prisrčno sožitje med ljudmi, ki jih ločijo različne ideologije in povsem nasprotujoče si politične ureditve. Sovjeti in Amerikanci so se po sodbi tega lista bratili brez fraz in z vzgledno odkritostjo. Tudi obe Nemčiji sta se znašli enotni in složni. Človeka je vedno ganil pogled, kako so si nagrajenci, ki so prej tekmovali v areni, na odru prisrčno stisnili roke, medtem ko so se zastave raznih držav vzpenjale na jambore. Vatikanski tednik sodi, da je obračun olimpijskih iger vsekakor pozitiven, zakaj ta veličastna rimska manifestacija je pokazala vso organizacijsko sposobnost Italije, poleg tega pa je Italijane svetu prikazala kot narod športnikov.

FRAN ERJAVEC: 288

KOROŠKI SLOVENCI

(III. del)

Francozi se niso hoteli prenagliti in si tudi ne nakopavati še hujšega nasprotstva plemstva, temveč so želeli zavzeti nekako pomirljivo stališče med graščaki in podložniki. Nobenega dvoma pa ne more biti, da bi rešili ugodno za kmeta tudi to vprašanje, ako bi ostali pri nas kaj dlje časa. Urednik uradnega lista, že znani nam N o d i e r, se je javno zavzemal za kmete in je dal svoj spis celo posloveniti, kar je vzbudilo veliko razburjenje med graščaki. Čeprav torej Francozi kmetov še niso mogli popolnoma zadovoljiti, so jim pa prinesli vendarle prav bistvena olajšanja. Odpravili so brez vsake odškodnine vso ráboto (tlako) osebnega značaja, znižali podložnikom za 20 odst. dotedanje njihove dajatve in vse dajatve v blagu so bile z dekretom z dne 10. VII. 1810 spremenjene v denarne dajatve, preračunane po povprečni ceni več zadnjih let. To je bilo v velikansko korist kmetov, kajti spričo silne podražitve kmečkih pridelkov so se dohodki kmetov jako dvignili, mnogi so poplačali vse dolgove in izboljšali svoje gospodarstvo, a druge je zavedlo tudi v zapravljanje, kockanje (zlasti kegljanje za visoke vsote), pijančevanje in pretepanje (posebno ob žegnanjih in na sejmih).

Še mnogo važnejši pa sta bili dve drugi novosti. Kakor vemo, so tvorile gospoščine pred prihodom Francozov tudi prvo upravno in sodno oblast nad njihovimi kmečkimi podložniki, kar je ravno povzročalo toliko odvisnost naših kmetov od njihovih graščakov. To je sedaj dokončno prenehalo in v zvezi s tem je bilo graščinam odvzeto tudi vodstvo zemljiških knjig. Z ustanovitvijo meríj je izginila upravna oblast zemljiških gospodov nad podložniki, z ustanovitvijo mirovnih sodišč pa še stoletna sodna oblast. Glede na to tudi mirno lahko trdimo, da so prinesli šele Francozi našemu kmetu osebno osvobojenje, razen tega mu pa še vidno znižali njegova dotedanja bremena ter mu pripomogli do pravega blagostanja.

V zvezi z močno spremembo gospodarskega položaja je vsekakor nastala tudi precejšnja sprememba v dotedanjih običajih. Dotedanja noša je čisto izginila skoro na vsem Gornjem Koroškem in vsi so se začeli oblačiti po francoskem načinu. Po mestih so začeli nositi ozke hlače in plašče z dolgimi ovratniki, bogatejši meščani tudi črne frake, meščanke so pa opustile dotedanje zlate avbe. Tudi po kmetih so se dotedanje kratke irhaste hlače umaknile dolgim lodnastim in izginili so dotedanji klobuki s širokimi krajci. Samo slovenske Ziljanke so še nadalje ohranile svojo slikovito ljudsko nošo. Razen tega so si začeli tedaj po vsej Iliriji moški po novi šegi striči lase, dočim so ohranili na Spodnjem Koroškem še nadalje kite, dokler jih niso odpravili tudi v avstrijski vojski[9].

Precej neugoden vpliv na naše kmečke razmere pa je imela neka druga francoska določba. Do prihoda Francozov so bila naša kmečka posestva nedeljiva. To je pa nasprotovalo francoskemu pojmovanju imovine in po Napoleonovem zakoniku je smel vsak dedič zahtevati svoj delež. Ako potem n. pr. nepremičnine ni bilo mogoče deliti, so jo prodali na dražbi, česar niti rodbinski oče v svoji oporoki ni mogel preprečiti. Tako je prihajalo do drobitev celo majhnih posestev, kar je imelo potem jako škodljive posledice za socialni sestav naših vasi in za kmečko gospodarstvo sploh. V nekaterih predelih Slovenije je ostalo pri teh škodljivih določbah še tudi po odhodu Francozov.

Celo Francozom neprijazni koroški nemški zgodovinarji (n. pr. Hermann, Aelschker, Ghon) morajo priznati, da je prineslo francosko gospodarstvo na Gornje Koroško zlasti v prvih letih vseobče gospodarsko blagostanje, dočim se je položaj v avstrijskem delu (na Spodnjem Koroškem) naglo poslabševal od leta do leta in je bila tu tudi draginja neprimerno večja nego v Iliriji. Samo ob sebi je umevno, da so se hoteli Francozi takoj po zasedbi naših dežel čimprej iznebiti tedaj veljajočih avstrijskih bankovcev, ki so zaradi obupnih avstrijskih financ že itak naglo izgubljali svojo vrednost tudi v Avstriji. Ravnali pa so Francozi pri tem jako previdno, da ne bi povzročili prevelikega gospodarskega pretresa in ker avstrijskih bankovcev ni bilo mogoče kar čez noč umakniti iz prometa. Z naredbo z dne 16. XI. 1809 so najprej prepovedali uvoz avstrijskih bankovcev v Ilirijo, devet dni zatem (25. XI.) so pa določili, da bodo sprejemali dunajske bankovce odslej samo še za plačevanje kontribucij in to po četrtinski vrednosti vsote, na katero so se glasili. Z Novim letom so bila pa prepovedana tudi vsa zaračunavanja v avstrijski valuti. Posledica je bila ta, da so se skušali ljudje čimprej iznebiti teh bankovcev, tako da so jih zamenjevali za kovani denar (zlasti na Dunaju) ali pa za blago v Avstriji. Da bi ta odtok še bolj pospešil, je znižal M a r m o n t potem že takoj po Novem letu njih vrednost samo še na 1/6. Na ta način so že spomladi l. 1810 avstrijski bankovci čisto izginili in z dnem 16. III. 1810 so prišli sploh ob vsako veljavo, a par mesecev zatem so pa še močno znižali vrednost malovrednega avstrijskega bakrenega drobiža, v promet je pa prišel polnovredni francoski srebrni denar. Tako so torej s temi ukrepi Francozi za dobro leto prehiteli Avstrijce, kar je potem tudi prihranilo Ilircem milijonske izgube.

(Dalje prihodnjič)

9) Moška mladina se je pa začela kmalu tudi na Spodnjem Koroškem oprijemati nove šege. Tako si je odrezal kite tudi neki mladenič v obmejnih Brodeh. Domači župnik je zaradi tega celo s prižnice grmel proti taki „novotariji", oče je pa doma preklinjal tega svojega sina tako dolgo, da se je fant iz obupa obesil. Tedaj je začelo pri hiši „strašiti" in od tod je dobila potem vsa kmetija ime Strah.

Pri nas na Koroškem

SLOVENJI PLAJBERK

Na praznik Brezmadežnega Srca Marijinega, dne 22. avgusta, je velika množica ljudstva spremljala Marijo Ogris, Prhovčevo mater iz Podna, na njeni zadnji poti v cerkev. Po maši zadušnici smo pokojno mater položili k večnemu počitku.

Precej časa je bolehala, toda tiho in potrpežljivo je prenašala svojo bolezen. Ko je srce skoraj čisto odpovedalo, so jo po nasvetu zdravnika še odpeljali v bolnico k Elizabetinkam.

Kot bi slutila, da se ne bodo več videli na tem svetu, je pred odhodom v bolnico hotela imeti vse svoje otroke okrog sebe. Čeprav težko, ker je njeno srce počasi ugašalo, je vendar zbrala vse svoje poslednje moči — kot more le globokoverna žena in mati — in vsakemu posebej podelila svoj zadnji materinski blagoslov.

Po nekaj dneh se je vrnila iz bolnice domov, toda njene ustnice so bile neme in njena roka ni mogla več narediti znamenja križa. Žalosten je bil ta povratek; a kot smo slišali ob grobu v poslovilnih besedah, je bilo že njeno slovo od doma velika pridiga nam vsem, posebno njenim otrokom, kajti rajna je hotela v dejanju pokazati pot, po kateri naj bi hodili, in obenem reči: »Živite po naukih svete vere, ostanite zvesti Bogu in rodu.«

Zelo žaluje za njo mož, ker sta se ves čas v zakonu dobro razumela. V upanju, da se še enkrat snideta, bo gotovo laže prebolel ta težki udarec.

Nimamo samo žalostnih novic, tudi vesele lahko poročamo. Kakor kaže, bo kmalu naša petrolejka šla v pokoj — na rente, ker je pač že stara in ni več v modi. Zasvetila bo kmalu nova luč, ki se ji pravi elektrika. Naš župan se trudi, kar se da, in ne bo prej odnehal, da se bo posvetilo.

ŠKOCIJAN

(Pevci romajo)

Lani h Gospe Sveti in v Krko, letos pa malo na jug!

Naši cerkveni pevci so navdušeno pozdravili spored romanja ter se v polnem številu odzvali vabilu. Poromali bomo na Brezje in na Sveto goro, dva znana in priljubljena božjepotna kraja.

V meglo zavito sobotno jutro nas je vzdramilo 10. septembra. Ob štirih zjutraj smo se zbrali pred cerkvijo v Škocijanu. Točni Sienčnikov avtobus nas je že čakal. Po poti do Sinče vesi smo bili vsi zbrani, potem pa je avtobus hitel proti državni meji, ne meneč se za nevarne krivulje na cesti.

Megleno jutro na Koroškem navadno naznanja lep, sončen dan. Tako je tudi bilo. — Stoj! Na Jezerskem vrhu smo. Carinarji na avstrijski in jugoslovanski strani so hitro in vljudno opravili pregled. Avtobus je drvel navzdol po lepi Gorenjski. Tukaj ni bilo jutranje megle in smo opazili s slano pobeljene senožeti in polje. Vrhovi Julijskih Alp, pozlačeni z žarki vzhajajočega sonca, so nas pozdravljali, ko smo hiteli skozi čedne in prijazne vasi proti Kranju.

Kranj je lepo mesto, znano po svoji tovarni za elektrotehniko. Od tega mesta ima kranjska dežela svoje ime. Marsikaj bi si bilo vredno ogledati, a nismo utegnili. Naš cilj so bile Brezje. Po kratki vožnji smo zagledali cerkev Marije Pomagaj in njen mogočen zvonik. Cerkev je znotraj velika, visoka in neposlikana. Pravi biser je iz belega marmorja umetniško izklesani veliki oltar. Oltar v Marijini kapelici s sliko brezjanske Marije je umetniško delo pokojnega arhitekta prof. Plečnika. Nekaj nenavadnega pa so v tej cerkvi orgle s tremi manuali, delo mojstra Jenka iz Št. Vida nad Ljubljano. Mehki glasovi orgel so nas naravnost očarali. Naši pevci so ob njihovi spremljavi navdušeno peli med sveto mašo. Po maši smo imeli kratek odmor, da smo se okrepčali za nadaljnje potovanje. Triglavsko pogorje z mogočnim očakom Triglavom je bilo vse ožarjeno, ko smo hiteli proti Bledu.

Nenavadno lep je Bled z okolico. Očarljiv je pogled na park, ki je ves v zelenju in rožah. Jezero je nekako polovico večje od Klopinjskega. Sredi jezera je otok in na njem cerkvica, sedaj muzej. Ob jezeru kraljuje na pečini starodavni blejski grad. Hoteli so izredno moderni, posebno »Hotel Toplice« s toplim vrelcem, stanovanjske vile pa so zidane v vseh slogih. Bled ima vedno goste, poleti in pozimi, v vsakem času jim more mnogo nuditi. Pri nas smo v tem oziru bolj preprosti . . .

Naš ogled Bleda bi ne bil popoln, če si ne bi ogledali blejske župne cerkve. Njene umetniške slike predstavljajo prošnje v »očenašu«; naslikal jih je akademski slikar Pengov. Zelo prijazno nam je slike obrazložil tamkajšnji gospod župnik. Res lepa je ta cerkev; kor je krasen in orgle so imenitne. Mi v Škocijanu smo pravi reveži v tem oziru.

Pot je še dolga, zato naprej proti gorskemu svetu! Vršič nas pričakuje. Peljali smo se skozi Jesenice, mesto železarske industrije. Krasna je bila vožnja po dolini med visokimi gorskimi vrhovi. V Kranjski gori, kraju polnem gostišč, smo krenili na levo. Kar strmeli smo. Großglockner je lep, a tu se nam je zdelo še lepše. Znani turist dr. Julius Kugy je o tej okolici dejal: »Lepše gorske narave od te tukaj nisem videl, čeprav sem obhodil vso Evropo. To je pravi gorski raj.« Jugoslovansko turistično društvo je v zahvalo za to izjavo temu Švicarju postavilo na Vršiču lep spomenik.

Med kratkim oddihom je lepota narave moškim izvabila pesem iz grla. Potem pa, zbogom, planinski raj! Mudilo se nam je naprej v dolino modrozelene Soče. Že pri izviru je Soča velik potok, ki se peni, vali in bobni po skalovju navzdol. Kmalu pa se sprijazni s Sočo še potok Mlinarica.

Po zanimivi vožnji nas je avtobus proti večeru pripeljal v Tolmin. V hotelu nas je pričakovalo okrepčilo in prenočišče. Počitek v prijetnih sobah nam je prav dobro del in smo sladko zaspali.

Danes, v nedeljo, pa na Sveto goro! Lepšega dneva si ne bi mogli želeti. Na Sveti gori kraljuje Marija v krasnem svetišču. Ob osmih smo jo počastili s petjem in se ji v molitvi priporočili. Cerkev je bila sezidana po vojski. Je lepa, prostorna, na zelo razgledni točki: spodaj Gorica, na zahodu zelena furlanska ravnina, na jugu Jadransko morje, na severu pa gorski grebeni.

Našega potovanja pa še ni bilo konec. Sinji Jadran nas je vabil. Kmalu je završalo v avtobusu: »Morje, morje!« Vse ga je hotelo videti. Nekateri smo ga videli prvič in se ga mogli nagledati, ko smo se vozili ob njem. V Portorožu, kjer so nas presenetili hoteli, vile, bujno rastlinstvo, cvetje in vitke palme, nismo mogli dolgo uživati lepote narave, ker se nam je mudilo naprej. Dva junaka pa sta še našla priliko, da sta skočila v morsko vodo.

Na poti v Ljubljano smo si hoteli ogledati podzemsko jamo v Postojni, a bili smo že prepozni; jama je bila že zaprta. Ljubljana nas je pozdravila z morjem luči. Čeprav je bilo že pozno, smo si ogledali marsikaj, obiskali nekaj cerkva in nekateri tudi znance. Zavili smo tudi v gostilno, kjer smo potolažili glad in si ugasili žejo.

Romanje je bilo zelo prijetno. Videli smo stvari, o katerih niti sanjali nismo, občudovali smo božje stvarstvo in počastili Marijo. Hvaležni preč. gospodu župniku Kogleku za povabilo na romanje in g. Sienčniku za varno vožnjo po nevarnih višinah, smo pozno ponoči prispeli zadovoljni domov.

HODIŠE

(† Milka Kaufič)

Dolg in žalosten sprevod se je vil v sredo, dne 17. avgusta, od obrežja Hodiškega jezera proti farni cerkvi sv. Jurija. Žalostno so peli zvonovi farne cerkve in njihovim glasovom so se pridružili zvonovi podružnic Sv. Ane in Sv. Marjete ter se zlili v plakajoč spev rajni Kaufičevi mami, katero so spremljali na zadnji poti.

Četudi preprostega rodu ter uboga z zemskimi dobrinami, je bila rajna Milka žena, velika po duhu in krepostna po značaju. Česar ji takratna šola ni mogla dati, si je pridobila s prebiranjem slovenskih knjig in časopisov. Bila je zvesta naročnica knjig Družbe sv. Mohorja, Vere in doma ter Nedelje. Vsa leta je vneto prebirala »Naš tednik - Kroniko« ter je bila poučena o vseh dogodkih po širnem svetu. Tako pridobljeno izobrazbo pa je znala tudi pridno uporabljati.

Njeno življenje je bilo uravnano po onih dveh zapovedih, ki sta prvi in največji: »Ljubi Gospoda, svojega Boga, nad vse, svojega bližnjega pa kakor samega sebe.« Njena ljubezen do Boga se je kazala v vzornem krščanskem življenju, rednem obiskovanju službe božje ter v pogostem prejemanju sv. zakramentov. Dolga leta je bila predsednica nekdanje »Krščanske ženske zveze«, odlična sodelavka v Katoliški akciji ter vztrajna organizatorka verskih prireditev. Nad 30 let je vneto prepevala v cerkvenem zboru v čast božjo. V slavo nebeški Kraljici je vodila šmarnice pri podružnici Sv. Marjete na Gradu. Po vojski je kot farna voditeljica obnovila bratovščino sv. rožnega venca, sodelovala pri raznih cerkvenih prireditvah ter bila zmeraj pripravljena priskočiti na pomoč pri raznih nabiralnih akcijah. Bila je tudi neumorna pri razširjanju katoliškega tiska v fari.

Njena ljubezen do bližnjega pa ni veljala le lastni družini, kateri je posvetila vso svojo ljubezen in materinsko skrb. Kot neustrašena borilka za narodne pravice se ni zbala ne truda in ne žrtev, če je šlo za blagor sorojakov-trpinov.

Dolgo vrsto let je sodelovala v prosvetnem društvu kot odbornica, pevka in igralka. Pomagala je pri organiziranju narodnih prireditev, ki jih je bilo zlasti v času med prvo in drugo vojno mnogo.

Priljubljena je bila tudi pri sosedih, ker je rada priskočila na pomoč vsem, ki so bili v potrebi in nadlogi.

Pogrebne obrede je v odsotnosti domačega g. župnika opravil č. g. Rovan, ki je ob odprtem grobu spregovoril pokojni v slovo, žalujočim pa v tolažbo prisrčne besede, ki jih je navezal na izrek sv. pisma: »Blagor mrtvim, ki v Gospodu umrjejo, kajti njihova dela gredo za njimi.«

Za njeno neustrašeno in požrtvovalno delovanje na narodnem polju ji je izrekel zahvalo g. Schöttl, zahvalil se ji je tudi v imenu farnega sveta za njeno vztrajno prizadevanje za poživitev in razcvet verskega življenja v fari ter za njeno vneto sodelovanje pri olepšavi cerkve in nabavi cerkvenih potrebščin.

Domači pevski zbor je pod vodstvom Janeza Sajovica zapel štiri žalostinke: na domu »Naglo vse pod soncem mine«, v cerkvi »Jaz sem vstajenje in življenje«, v cerkveni lopi »Verna duša, misli z mano, da umreti treba bo« in ob odprtem grobu »Nad zvezdami«. Le malokatero oko je ostalo suho pri teh žalostinkah.

Rajnici je Marija izprosila milost, da je bila odpoklicana iz te solzne doline na njen največji praznik, Veliko Gospojnico, da bi v nebesih nadaljevala na zemlji pričeti slavospev nebeški Kraljici.

Tebi, draga Milka, želimo, da mirno počivaš v ljubljeni domači zemlji, vsem žalujočim ostalim pa izrekamo naše iskreno sožalje.

KOTMARA VES

(Smrtna kosa)

Dne 16. 9. je umrl v celovški bolnici nagle in nepredvidene smrti Anton Žagar, pd. Tomažič na Vrdeh, star komaj 34 let. V treh dneh je podlegel otroški ohromelosti. Zaradi nalezljivosti ga niso smeli prepeljati na dom, da bi se od njega poslovil, temveč je bil takoj po prevozu pokopan na domačem pokopališču. Pogreba se je udeležilo ogromno ljudstva, znamenje, da je bil pokojni splošno spoštovan.

Za njim ne žaluje samo osamela Tomažičeva domačija, temveč tudi sosedi, katerim je vedno rad pomagal. Njegova najlepša poteza je bila ljubezen do cerkve in naroda, za katerega je moral tudi trpeti, ko je moral za 3 leta v izseljenstvo. Rad je prebiral naše liste in Mohorjeve knjige. Toneju želimo večni mir, sorodnikom pa naše iskreno sožalje!

(Gradbena delavnost)

Mladi zakonci so v zadnjem času z občudovanja vredno podjetnostjo začeli graditi svoje lastne domove, zavedajoč se: »Ljubo doma, kdor ga ima«. Tako sta Marinjakov Andrej, ki si gradi gnezdo poleg svojega brata Ferdlna, in živinozdravnik g. dr. Janach spravila svoj dom že pod streho. Tudi v Čahorčah rastejo trije novi domovi: Erihov, Fridejev in Robnikovega inšpektorja. Tudi Jozi se je lotil ponovno svoje bajte, da bi čimprej mogel zibati svojo hčerko pod lastno streho. Fantje, koj pogumno naprej, izrabite konjunkturo! Samo ne pozabite istočasno graditi tudi nebeški dom, ki ga nikoli ne bo treba zapustiti.

Starši, ki želite dati svojemu sinu ne le dobro gospodarsko izobrazbo, ampak predvsem tudi dobro vzgojo, morete poslati svojega sina le v

KMETIJSKO ŠOLO V TINJAH

Pohitite s prijavo na naslov: B. Bildungshof, Tainach.

Pouk se začne po Vseh svetih. Priporočajte to šolo tudi drugim!

KULTURNI OBZORNIK

Mladje - literarno glasilo mladih

Sredi septembra smo bili prijetno presenečeni z novim literarnim glasilom »Mladje«. Je to skoraj 50 strani obsegajoč zvezek, ki prinaša prozo in poezijo. Sodelavcev prvega zvezka je osem. So to sami mladi, za slovenstvo navdušeni ljudje, ki bi radi nekaj novega, svežega prinesli v koroško literarno ustvarjanje.

Okvir vsemu je knjižica, preprosta, a kljub temu moderno opremljena. S prozo se menjava pesem in vse, kar bereš, sega do srca, ker tudi prihaja iz srca. Pisano je vse nekam bolj zrelo kot v dijaških listih; čutiti je polet, zagon, ki so ga polni ti mladi ljudje.

Doživeto piše Boro Kostanek, njegov jezik je lep, uglajen, njegovemu načinu pripovedovanja oziroma razmišljanja in opisovanja bralec mora slediti. Podobno kot on piše tudi Slavko Slovenec.

S pesmijo in prozo se nam predstavlja Udo Duko. Močan je v prozi in pesmih. Pesmi »Obup« in »Še pomniš« sta posebno globoki. — Kar deset pesmi je prispeval Darle Niko. Nekatere so zares lepe, posebno tiste, ki so krajše. Z malo besedami se da veliko povedati.

Danica Danej se je predstavila z nizom spominov iz otroške dobe. Po en prispevek v prozi sta objavila tudi Vlado Žig in Boris Voda, Miško Maček pa štiri pesmi, ki so vsebinsko svojevrstne in prav zato zanimive.

Ob koncu najdemo še vrsto beležk in zapiskov na hitro. Kritika, ki je v njih podana, je v resnici potrebna, samo stvarna mora biti.

Vsak, ki je „Mladje" pazljivo prebral in razumel ne le besede, ampak tudi vsebino-duha, bo zaželel glasilu in sotrudnikom napredka in obstoja.

»Mladje« je založila in natisnila Družba sv. Mohorja v Celovcu. vis

— Tonej, meni se zdi, da še nisva »Našega tednika« plačala!

— Saj res, Nežika. Čas je, da ga plačava.

Uredništvo »Mladega roda« nas naproša za objavo:

PROŠNJA NAŠIM ROJAKOM!

Kot zgodovinsko gradivo o razvoju našega šolstva nujno iščemo za arhiv nekaj izvodov svoječasne »Začetnice za utrakvistične šole«, ki jo je sestavil Walter Maklin, ter Maklinovo »Berilo za 2. in 3. šolsko stopnjo«.

Poglejte po vaših knjižnicah, omarah, policah in na podstrešju. Mogoče boste našli tudi eno ali drugo omenjenih knjig. Dostavite jih, prosimo, na uredništvo našega lista proti plačilu v denarju ali v zameno za kakšno drugo knjigo.

Kako varčujemo z elektriko

Dnevi se krajšajo in že zgodaj popoldne gorijo luči po naših stanovanjih. Elektrika pa nam ne služi samo za razsvetljavo, ampak nam daje v mnogih domovih tudi toploto. Zato je potrebno, da se skrbna gospodinja pomudi od časa do časa ob vprašanju: »Kako varčujem z elektriko?«

Začnimo kar pri razsvetljavi. V vseh prostorih stanovanja, kjer ne beremo, šivamo, ali opravljamo takih del, ki zahtevajo posebno svetlo luč, namestimo šibkejše žarnice, tako na primer v veži, predsobi, stranišču, shrambi in spalnicah. V prostorih, kjer se največ mudimo, se odločimo za na pol direktno razsvetljavo, pri kateri se lahko zadovoljimo tudi z nekoliko manj močnimi žarnicami.

Žarnice morajo biti vedno čiste, umazane zadržujejo precej svetlobe. Večkrat jih moramo pazljivo obrisati z vlažno krpo. Čisti morajo biti tudi senčniki, da se svetloba dobro odbija.

Pri razsvetljavi bomo največ privarčevali, če luči sproti prižigamo oziroma ugašamo in jih ne puščamo po nepotrebnem goreti v prostorih, kjer se nihče ne mudi ali kamor smo šli samo kaj iskat.

Še več lahko prihranimo pri kuhanju. Električni kuhalnik vključimo šele tedaj, ko smo že postavili nanj posodo z živilom, ki ga nameravamo skuhati. Ko jed prevre, toploto reguliramo in tako znižamo dotok toka na najmanjšo mero. Mnogo prihranimo tudi, če kuhamo tako, da postavimo eno posodo vrh druge, vendar pa mora vsebina vsake posode posebej prevreti, gornja mora biti dobro pokrita. Tako je mogoče privarčevati toliko elektrike, kolikor je porabi ogrevalna plošča.

Za kuhanje na elektriko moramo imeti ustrezno posodo. Najboljša je iz aluminija, ker se hitro ogreje. Po velikosti se mora prilegati grelni ploskvi, vendar je boljša večja kot manjša, ker pri manjši odhaja toplota na nepokritem delu grelne ploskve brez koristi v zrak. Dno posode mora biti ravno, ne vzbočeno navzven ali navznoter, ker se potem grelni ploskvi ne prilega in je med grelno ploskvijo in posodo prostor, ki ovira ogrevanje jedil v posodi in se porabi več toplote, da se živilo ogreje, oziroma skuha.

S tokom tudi varčujemo, če ga iztaknemo, preden so jedi do konca kuhane, ker je grelna plošča še dovolj topla, da se jed popolnoma skuha.

Dokazano je, da so potrebne za kuhanje zelenjave razmeroma nizke temperature in da je veliko boljši način dušenje kot pa kuhanje zelenjave v vodi in prav pri dušenju je potreben zelo majhen dotok električnega toka, s čimer tudi varčujemo z elektriko.

Pri likanju z električnim likalnikom lahko mnogo prihranimo, če si perilo pravilno pripravimo. Vse velike ravne kose, kot so rjuhe, prti, zganemo na pol ali na štiri dele, pogrnemo na mizo, čeznje pa denemo rjuho, na kateri likamo. Med likanjem naslednjih kosov bo polikano tudi podloženo perilo. Prtiče, brisače likamo pregrnjene čez pol. Zamudnejše kose, kot so bluze, srajce, obrnemo še pred likanjem na lice, da se med likanjem s tem ne zamujamo. Prav tako bi se preveč zamudili, če bi vse kose sproti poravnavali. Obešamo jih čez stole, po likanju pa likalnik izklopimo in zalikamo z njim še gube posameznih kosov poravnanega perila, pobranega s stolov.

Že spet kemična sredstva!

Da, že spet kemična sredstva za pokončavanje rastlinskih bolezni in škodljivcev! Žal brez teh ni učinkovite pomoči v boju proti njim. Nikakor ne drži ugovor, da se baš zavoljo uporabljanja kemičnih sredstev pojavlja vedno več škodljivcev. Drži, da so v zadnjih letih privlekli v Evropo nove vrste škodljivcev, ker je vedno več tovornega prometa in so razdalje postale postranska stvar. Toda tudi svoj čas so škodljivce kulturnih rastlin privlekli od vsepovsod in ne drži, da napada sedaj naše kulturne rastline več škodljivcev kot nekdaj. Mnogi škodljivci, ki so bili svoj čas znani, danes ne delajo več toliko škode, n. pr. krvava ušica, ogrci, češpljeva košenjilka itd. To pa je posledica izboljšanega načina zatiranja s kemičnimi sredstvi za zaščito rastlin.

Drugi mrčes se dandanes pojavlja v večjem številu, ker se je prilagodil v prehrani kulturnim rastlinam, ki jih laže doseže kot prej divje. Mi sami smo mu s selekcijo in gojitvijo na obširnih površinah pokazali pot, kako naj se z večjo lahkoto prehrani. Na splošno pa se znanost prizadeva najti načine **biološkega** zatiranja škodljivcev. Istočasno si prizadevajo napraviti naše insekticide nestrupene, dokler ne bodo dosegli idealnega stanja in bomo lahko rekli, da branimo naše kulturne rastline pred njihovimi sovražniki na naravni in nestrupeni način. Tudi o tem bomo še poročali.

Svetujemo in pomagamo

Kuhanje hrenovk

Hrenovke nam pri kuhanju ne bodo popokale, če jih pristavimo v mrzli vodi, ki smo ji prilili malo mleka.

Zaprano perilo

spet pobeli, če zadnji izplakovalni vodi primešamo četrt litra špirita in 10 gr čistega terpentinovega olja. Perilo naj ostane namočeno čez noč. Če imamo veliko pranje, vzamemo dvojno količino. Zjutraj perilo še enkrat preplaknemo in obesimo. Veliko lepše bo perilo, če ga posušimo na soncu.

Lesena roba

Lesena roba sčasoma potemni in postane sivkasta, prav tako tudi mizne plošče, ki jih ribamo. Zato je dobro, da namažemo včasih deske, žlice, kuhalnice in tudi mizo z mešanico iz 1 dl mlačne vode in 1 dl vodikovega superoksida, ki ga kupimo v drogeriji. Tekočino pustimo na lesu kake pol ure, nato pa les dobro zmijemo s čisto vodo in posušimo v senci. Mizo pa dobro zbrišemo s suho krpo. S tem leseno robo tudi razkužimo.

Sadni, vinski in travnati madeži

Tkanine z obstojnimi barvami čistimo lahko z močnejšim sredstvom kot tiste, ki so občutljivih barv in še tanke povrhu. Madež na tkanini z obstojno barvo pokapamo s 3 odst. vodikovim superoksidom in čez nekaj časa speremo v čisti vodi. Madeže na belem platnu pa očistimo tudi z žveplom. Žveplen trak zažgemo v posodici. Nad paro, ki nastaja, premikamo tkanino. Paziti moramo, da je ne zažgemo. Pri občutljivih tkaninah najprej poskusimo na koščku istega blaga, katero sredstvo brez škode prenesejo. Včasih zadostuje segret limonin sok.

Maščobni madeži

Madeže od olja, čiste masti, voska, parafina odstranimo iz tkanin z likanjem med pivniki. Pivnik položimo pod madež in nad madež, nato ga prelikamo z vročim likalnikom. Pivnik stalno premikamo, da vsrka vso maščobo. Ako pa je madež v debeli plasti n. pr. od parafina, tedaj ga, kolikor le moremo, odstranimo najprej z nožem, ostanek pa z likanjem. Madeže od voska pa najprej zmehčamo s terpentinom in šele ostanek zlikamo. Paziti pa moramo, da je tkanina prej popolnoma suha. Občutljivih tkanin s takimi madeži ne čistimo sami, temveč jih damo v čistilnico.

Čiščenje aluminijaste posode

V novo aluminijasto posodo nalijemo mleka in ga v njej dalj časa kuhamo. S tem posodo temeljito očistimo in posoda je uporabna za kuhanje. Mleko zavržemo. Aluminij je občutljiv za lužnine, zato ga ne pomivamo s sodo. Tudi slana voda sčasoma načne njegovo površino, da potemni. Napačno ravnajo gospodinje, ki stalno drgnejo aluminijasto posodo z raznimi ostrimi čistili, kot so čistilni praški ali kovinska volna. Z drgnjenjem odstranjujejo oksidirano površino, ki je kot nekaka zaščitna plast, ki varuje aluminij. Prisušene ostanke jedi v posodi najprej odmočimo z mlačno vodo, nato pa posodo pomijemo s krpo ali krtačico. Kadar aluminij čistimo s praškom ali kovinsko volno, drgnemo vedno v krogu, nazadnje pa posodo splaknemo s kisom. Domače sredstvo za čiščenje aluminija je sveža, še boljša pa posušena preslica, ki raste na mnogih močvirnih krajih.

Tudi sesalnik za prah zahteva nego

Vrečko za prah moramo redno prazniti in iztepsti iz nje vselej ves prah. Kovinske cevi večkrat izpihamo; hitro opravimo to z zračno črpalko za kolo.

Kaj nam nudi sveže jabolko

Letos je skoraj povsod dovolj jabolk in bomo z njimi obogateli našo jesensko, še posebno pa zimsko prehrano. Čim več jih pojejmo surovih, ker tako najbolj izkoristimo vse snovi, ki jih vsebujejo.

Kaj nam nudi sveže jabolko? Vitamine, rudninske snovi, sadne kisline kot vsako drugo sadje. Vrh tega pa ima še nekatere druge lastnosti. Použito z lupino in peščiščem vred nudi telesu 24 krat več joda, kot če ga olupimo in mu izdolbemo peščišče. Tako uživanje jabolk pa je priporočljivo le ljudem z zdravim želodcem. Jabolka imajo nadalje lastnost, da zastrupljajo razne škodljive snovi, ki se nabirajo v organizmu, zato jih priporočajo posebno ljudem, ki pri poklicnem delu veliko sede. Redno uživanje jabolk preprečuje zobni kamen. Jabolko pred kosilom vzbudi prebavne organe k živahnejšemu delovanju, zvečer pa prinese mnogim ljudem mirno spanje.

Naribana jabolka često odredi zdravnik odraslim in otrokom kot učinkovito domače sredstvo pri driskah. Toda to kašo moramo použiti šele potem, ko je nekoliko porumenela. Druge jedi so tisti dan, ko se zdravimo z naribanimi jabolki, prepovedane. Jabolčni sok ugodno vpliva pri boleznih ledvic, mehurja, srca, nervoze, pri slabokrvosti, kožnih boleznih, gihtu, revmi. Čaj iz jabolčnih lupin je domače sredstvo proti kašlju.

Važno je nadalje, da se vitamini v jabolkih pri kuhanju v veliki meri ohranijo, le količina vimanita C pade na polovico. Jabolka nas v prvi vrsti oskrbujejo z vitaminom A, nato z vitaminom B 1, nazadnje z vitaminom C, ki ga vsebujejo najmanj.

Da kmečka zemlja ne pride v tuje roke

Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je zavzelo pred dnevi stališče do vprašanja odkupa kmetijskih in gozdarskih zemljišč ter opozorilo deželne vlade na razne nevarnosti, ki grozijo, če bo avstrijska zemlja vse bolj in bolj pričela prehajati v roke tujcev.

Ministrstvo priporoča, naj bi po potrebi bolj upoštevali tozadevna določila, da dosežejo namen določil, ki hočejo utrditi kmečke obrate na gospodarski podlagi.

Javnost je prav v zadnjem času z naraščajočo skrbjo izvedela, da se pojavljajo pri prodajalcih zemlje v vedno večjem številu kupci iz inozemstva. Tako kot Švico si tudi Avstrijo, ne le zavoljo njene nevtralnosti, izbirajo mnogi za nakopičenje svojih nepremičnin.

Določila glede prodaje zemljišč nudijo sicer v večini zveznih dežel dovolj možnosti, da se take kupčije preprečijo, če se sumi špekulativni namen kupca ali naložba kapitala ali če gre za povečanje veleposestva ali lovskih revirjev. Praksa pa je pokazala, da pristojni uradi večkrat pogledajo skozi prste. Zavoljo tega je ministrstvo ponovno opozorilo na obstoječa določila in njih upoštevanje.

Šoferski kotiček

NA MOKRIH CESTAH PAZITE!

Na mokrih cestah, posebno na takih, katerih cestišče je iz gladkega asfalta, prične vozilo kaj lahko spodrsavati, če vozač ne upravlja volana, zavor in vzvoda za plin dovolj z občutkom. Drsenje povzroči celo prehitro vklopljenje sklopke po menjanju brzine iz 4. v 3. ali iz 3. v 2., če so tla spolzka. Načelno bi ne smeli po mokrih cestah nikoli voziti prehitro. Ako se navadimo gledati precej daleč predse, nam skoro nikdar ne bo treba nenadoma stopiti na zavore. Vsekakor pa se ne sme nikdar izklopiti motorja, kadar vozimo po mokrih ovinkih, ker je tako vozilo »prepuščeno samo sebi« in ga je zelo težko potem spet ujeti in obdržati na cesti.

*

Novi Ford Taunus še letos na trgu

Tovarne avtomobilov, ki so izrabile poletne počitnice za to, da so tekoče trakove prilagodile izdelavi novih ali izboljšanih modelov avtomobilov, sedaj že s polno paro obratujejo. Od 1. avgusta je že povsod mogoče kupiti novi model »Volkswagna«. Tudi novi model Opel-Rekorda je že videti na cesti. Prav tako se je zvedelo, da ima tudi Ford pripravljen nov model voza srednje kategorije, ker so že z zadovoljstvom zaključili poizkuse.

POZOR! NA CESTI NISI SAM! — BODI PAZLJIV, VLJUDEN IN PRERAČUNLJIV!

*

Bodite previdni, če je na cesti listje

Spet je jesen tu in z njo obilica skritih virov nesreč na naših cestah. Megla, mokro listje z drevja, odpadlo in povoženo sadje itd., vse to pomeni za šoferje novo nevarnost. Vse dela cestišče spolzko in posebno v ovinkih je treba dobro gledati, če ni kaj takega ali podobnega nastavilo novo past. Pomnite, da bo treba sedaj voziti še bolj oprezno, le narahlo zavirati in pospeševati.

NABAVITE S 1. OKTOBROM NOVE DAVČNE KARTE ZA MOTORNA VOZILA, STARE ODDAJTE OSEBNO FINANČNEMU URADU

Doba plačevanja davka za motorna vozila traja vedno od 1. oktobra do 30. septembra prihodnjega leta. Ko ta doba poteče, to je 30. septembra, mora vsak poslati davčno karto, v katero je vsak mesec lepil koleke, pristojnemu finančnemu uradu, ne da bi ga ta moral na to opomniti. To določilo je treba upoštevati, kajti finančni urad lahko za kazen predpiše dvojno vsoto davka, ako ne dobi do 31. oktobra od vas davčne karte za motorno vozilo.

Pristojen je načelno oni finančni urad, v katerega območju je bilo vozilo pripuščeno. Za motorna vozila, ki so bila pripuščena v območju celovške, graške, insbruške, linške, salzburške in dunajske finance, pridejo v poštev ti finančni uradi. V zadnjih letih se je ponovno pripetilo, da davčne karte, ki so jih poslali lastniki motornih vozil po pošti svojemu finančnemu uradu, niso prišle na pristojno mesto. Niti s predložitvijo potrdila, da so oddali karto na pošti, niso mogli dokazati, da so pravočasno oddali pravilno kolkovano karto. Finančna uprava je zavzela stališče, da s potrdilom o oddani pošiljki kvečjemu lahko dokažejo, da so nekaj oddali na pošti za finančni urad, ne morejo pa dokazati s tem, da so oddali davčno karto. Finančna uprava je mnenja, da mora davkoplačevalec sam poskrbeti, da dobi finančni urad davčno karto tudi v roke, in pa da more neovrgljivo dokazati, da jo je resnično oddal.

V tem pogledu vam lahko svetujemo le to, da oddate svojo davčno karto o s e b n o pri pristojnem finančnem uradu ter zahtevate potrdilo, da ste davčno karto v redu in pravočasno oddali.

Obiščite mojo stalno razstavo o gospodarstvu, poljedelstvu, gospodinjstvu in tehniki (prispeli novi kmetijski stroji, pralni stroji, radioaparati itd.)

JOHAN LOMŠEK

ST. LIPŠ, TIHOJA, P. Dobrla ves

ČETRTO PISMO FANTOM:

V veliki preizkušnji . . .

Dragi fant! Poslušaj eno izmed tisočih žalostnih zgodb.

Slovenski fant se je izselil v tujo deželo. Doma sta ostala oče in mati. Neprestano mislita nanj, se pogovarjata o njem, zanj molita. Z roko, ki je zaradi garanja trda in okorna, mu pišeta pisma. V njih mu podrobno razlagata, kako je v hiši, v hlevu, na polju, v gozdu, v vasi . . . V vsakem pismu ga vprašata, kako živi on, ali je zdrav, zlasti pa, ali živi tako, kakor sta ga učila in kakor jima je obljubil.

Fantu je pa vsako njuno pismo kakor nož v srce; saj je živ očitek njegovemu grešnemu življenju. Nerad odgovarja, zmerom bolj kratko in hladno. Vest ga kara, da je izdal ti dve ubogi, zapuščeni bitji, ki ga za Bogom najbolj ljubita na zemlji. Izdal ju je, ker se je izneveril njunim naukom in opominom — zaradi ničvrednih žensk. Zato morajo njegova pisma samo še prikrivati in varati! Ubogi starši, ubogi sin!

Koliko naših fantov je postavljenih pred enako preizkušnjo! Gredo v mesto ali v tuj kraj, kjer najdejo delo; klicani so na vojaško službo. Vse vezi z domom in vaško družbo so pretrgane; fant je sam sebi prepuščen med čisto novim in drugače mislečim svetom. Sklepajo se nova prijateljstva in po njih se mlademu fantu odpirajo čisto novi pogledi v svet.

JAGNJE MED VOLKOVI

Eden takih fantov piše od vojakov: »V družbi novih prijateljev se počutim prav dobro. Vidim, da sem sedaj šele prav stopil v svet. Doma sem bil tako utesnjen v svojih nazorih o življenju. O vsem tako odkrito govorimo, zlasti o dekletih . . . Med seboj imamo mehanika, ki nam govori kakor »dohtar«. Takole nas podučuje: ‚Ne bodite kakor nazadnjaški hribovci! Mladost je treba izrabiti, človek se mora izživeti in to sedaj, ko je v nas življenje; prav bomo živeli, ko bomo starci. Zadrževanje nagonov je protinaravno in škoduje zdravju . . .' Tako govori prepričevalno, samozavestno, da mu moramo dati kar prav. Odkar poslušam tega človeka, se je v meni nekaj tako čudno vzbudilo in me vedno bolj vabi . . .«

Iz pisma moreš, dragi fant, spoznati, v kako veliko preizkušnjo je postavljenih nešteto tvojih sovrstnikov in boš morda v kratkem tudi ti! Da se pripraviš za obrambo svoje lepe mladosti, je prav, da ti odgovorim na trditev pokvarjenega zapeljivca, ki je lažnivo trdil, da pošteno in vzdržno življenje škoduje zdravju in kvari živce.

ZDRAVO TELO V ČISTOSTI

Omenil sem ti že v enem prejšnjih pisem, da je spolnost v mladem fantu ena izmed silnih nagnjenj, ki večkrat zelo glasno zahteva svoje; zlasti še takrat, če nisi budno na straži. Mogoče je zato, da se lahko vzbujena spolnost neprijetno javlja in utegne fanta motiti pri delu. A nihče še ni zaradi čistega življenja zbolel in noben vesten zdravnik ne bo trdil, da je vzdržnost zdravju škodljiva. Neizmerno več škoduje zdravju in živcem, če fant vzbujenemu nagonu streže.

Vsa prava in poštena zdravniška veda ne more navesti niti ene kvarne posledice vzdržnosti. Cela vrsta najboljših zdravnikov in učenjakov se je o tem izjavila soglasno.

KAJ PRAVIJO ZDRAVNIKI?

»S polno gotovostjo, ki sem si jo v svojem dolgem službovanju pridobil, trdim, da še ni bilo človeka, ki bi bil od vzdržnosti trpel na svojem zdravju kako škodo ali pa, da bi zdravstveno razpoloženje nekoga zaradi razbrzdanosti bilo ugodnejše«, — tako zatrjuje londonski zdravnik dr. Gowers. Podobne so izjave dr. Maya, ki pravi, da je imel v svoji 30-letni praksi v nešteto primerih priliko opazovati žrtve razbrzdanosti, dočim ne more zabeležiti niti enega slučaja bolezni zaradi vzdržnega življenja. — Naravnost poveličuje pa vzdržnost vseučiliški profesor in zdravnik dr. Steinen, ki pravi, da je vzdržnost vir močne volje, ki je dragocena v vsakem poklicu. — Skupina 35 odličnih zdravnikov-profesorjev je v neki poslanici zapisala: »Mladina naj živi čisto! Le tako si bo ohranila visoko mnenje o ljubezni in se obvarovala premnogih spolnih bolezni.« — Podobna skupina zdravnikov-profesorjev na univerzi v Kristjaniji je dala sledečo izjavo: »Mnenje, ki smo ga slišali na več zborovanjih, da sta čisto življenje in spolna vzdržnost škodljiva zdravju, je po vseh naših dosedanjih preizkušnjah popolnoma napačno. Mi ne vemo za nobeno bolezen in nobeno oslabljenje, o katerem bi se moglo reči, da je posledica čistega življenja.«

SLABIČI V ŽIVLJENJU

Že iz čisto zemeljskih nagibov je torej nadvse častno in koristno, da mlad fant zna samega sebe imeti v časti in brezmadežnosti. Toda ti, ki si kristjan, moraš spoznati, da imaš še važnejši in globlji nagib za čisto življenje: božjo voljo! Po božji postavi je prepovedana vsaka razbrzdanost in božje zapovedi so kakor ograja okrog vrta našega telesnega zdravja in duhovnega podviga.

Vedi še to, dragi fant! Ljudje, ki govore: »Izrabi mladost, izživi se!« — hočejo s temi gesli opravičiti svoje lastno umazano življenje. Preslabi, da bi se imeli v oblasti in da bi gospodovali nad svojo nižjo nagonsko naravo, si sami ustvarjajo nauk, ki ugaja njihovim strastem in ga vsiljujejo tudi drugim. Toda vse njihovo početje je izpoved velike duševne revščine in šibke volje, ki se ne more več dvigniti do idealne, krepke osebnosti z močno moško voljo.

Tebe pa je škoda; saj si še dober in nepokvarjen fant. Bodi čuječ in beži pred prijateljem, ki te hoče z vabljivimi besedami potegniti v močvirje življenja, iz katerega ni več poti v veselo mladost in srečno bodočnost! Bodi močan in zdravstvuj!

Za mladino in prosveto

Beseda – strupa polna . . .

V svetem pismu je nekako takole zapisano: Jezik je sicer prav majhna stvar, pa vendar more povzročiti prava razdejanja; je kakor iskra, ki more spremeniti v pepel velika poslopja . . . Filozof Spinoza pa pravi: »Skušnja uči, da nimajo ljudje ničesar manj v oblasti kakor svoj jezik.«

Govorica je vzvišena odlika človekova; saj človeka prav ta odlika najvidneje loči od živali. Le poglejmo, koliko lepih misli, koliko blagih čustev nam posreduje vprav jezik! Kako naj bi se razodela božanska ljubezen, če ne z jezikom? Ali ne uteši mati otroka s sladko besedo? Ali ni materina beseda tista sladka vez, ki nas opredeljuje k narodu in nas loči od tujcev?

In vendar je udejstvovanje jezika tako vsestransko: od milega laskanja do robate kletve; iz istega organa zvene sladke melodije in hrešči odurno kričanje. Najplemenitejše izlive duše izraža človek z darom jezika in tudi najbolj umazana pokvarjenost more z njim širiti svojo hudobijo. Večino nasprotij med posamezniki in narodi povzroče hudobni jeziki, ki sejejo sovraštvo in krivico.

Slovenci imamo zelo oster čut za razlikovanje. Ali ne slišimo neštetokrat: Ta ima dober ali dolg jezik, drugi pa celo tako dolgega ko kravji rep, s katerim otepa, da vse umaže . . . Nekaterim jezik teče gladko ko v mlinu; klepetuljam pa tiči navadno srce kar na koncu jezika.

Tudi ljudska modrost se kaže v natančnem razlikovanju raznih vrst jezikov; takole jih ocenjuje: ta človek ima nabrušen jezik, sosedov pa je že kar strupen; ona klepetulja ima sračjega, njena prijateljica pa tudi nima priraščenega.

Zmožnost spretne uporabe jezika navadno pripisujemo ženskemu spolu. Večkrat pravimo, da imajo mnoge žene celo »strupene« jezike. Krivico bi delali neštetim, če bi celotnemu ženskemu spolu pripisali to slabost. Toda premnogi možje bi bili pripravljeni tudi z vsem svojim poštenjem pričati, da so žene strupeno hudobnega jezika. Prave žrtve tega ženskega orožja so možje zlasti, kadar pride do manjših ali večjih družinskih prepirov. Saj takrat mož zares ne ve več, ali je še človek, ko ga je žena z vso ihto pošiljala med najbolj čudna in nečastna bitja . . . In to je storila brez vsakega sramu pred sosesko, nasprotno: ko je opazila, da sosedje poslušajo, je še celo okna odprla, češ naj slišijo, kako je krut . . . In po prepiru gre žena celo po vasi in povsod obrekuje moža in vse sorodnike do petega kolena. Ljudje pa se hudomušno posmihajo ter z vidnim zadovoljstvom razpihujejo hudobijo ob pranju tega umazanega perila.

Takega in podobnega umazanega pranja je danes vsepovsod polno ne le med preprostim ljudstvom, marveč tudi v »odličnih družbah« in v vsem javnem življenju. Sama natolcevanja in sumičenja: na blagovnem trgu, v pisarnah, v tovarnah in tudi v dnevnem časopisju. Posledica pa je, da sodišča ne zmorejo več dela, ki ga imajo s sodbami o »razžaljenju časti« in kar je najhujše: v družbi ljudi istega stanu, istega jezika in iste krvi, je toliko razdejanja!

Filmski festival v Benetkah

Najbolj znani filmski festivali so leto za letom v Benetkah, čeprav prirejajo podobne filmske prireditve tudi po drugih mestih (Cannes, Berlin, Moskva, Locarno). Namen teh festivalov je, da prikažejo najboljše filme iz svetovne filmske produkcije in nagradijo tiste ljudi, ki največ prispevajo k zboljšanju in dvigu filma na višjo stopnjo.

Tudi letos je bil meseca julija tak festival v Benetkah. To je bilo že 12. mednarodno tekmovanje te vrste, katerega se je udeležilo 14 držav. Nagrajeni so bili najrazličnejši filmi. V skupini mladinskih filmov je dobil odlikovanje »Leva sv. Marka« jugoslovanski mladinski film »Piko«. V filmu je prikazana zgodba malega fanta z imenom Piko, za katerega se njegovi starši skoraj nič ne brigajo; čez dan sta oče in mati v tovarni in je Piko ves prepuščen sebi in cesti. Ker ga nič ne veže na dom in družino, nekega dne pobegne od doma z namenom, da bo zunaj v svetu uresničil svoje načrte. A tudi v svetu ne najde ljudi, ki bi ga razumeli, zato se razočaran kmalu vrne domov. Medtem sta oče in mati premislila in spoznala, da sta prav onadva s svojo brezbrižnostjo lastnega otroka pognala od doma. Kako vse drugače sta ga sedaj sprejela medse in si ga zares povsem prisvojila z iskreno ljubeznijo.

30.000 FILMOV V HIŠI HENRIKA LAGLOIS

V Parizu stoji v ulici Courselles št. 82 hiša, v kateri je svojevrsten filmski muzej. Nihče bi tej stavbi ne prisodil, da je v njej shranjenih okoli 30.000 filmskih trakov iz različnih dežel, ki so bili izdelani od leta 1895 do danes. Poleg tega je v tej hiši registriranih nad sto tisoč filmskih slik in v knjižnici je shranjenih nad 15.000 zvezkov filmskih tekstov. Prav tako je v tem muzeju tudi nešteto najrazličnejših aparatov, od najstarejših do sodobnih. V posebni dvorani vsak dan predvajajo te filme, katerih se udeležuje predvsem mladina.

Vso to ogromno »filmsko šaro« je z leti zbral nekdanji študent Henrik Laglois, ki je s svojimi prihranki tako ugodil »svojim muham«.

Zgodilo se je . . .

. . . V Turinu je neki inženir pozabil v taksiju aktovko, v kateri je bilo za 8,4 milijonov šilingov vrednosti v dolarskih bankovcih in v švicarskih frankih. Vozač taksija je več ur iskal svojega gosta, da bi mu aktovko izročil. Nazadnje se mu je le posrečilo, da je inženirja našel; ta pa aktovke še ni bil pogrešil. Turinska policija je izjavila, da je vozač dobil »kraljevsko najdenino; kako visoka je bila, niso povedali.

. . . V Ljubljani sta trčila dva tovornjaka. To še ni nikaka senzacija. Podobne nesreče se dogajajo dnevno. Tudi da je vozil kangle z mlekom in drugi sode z vinom, bi bilo komaj omembe vredno. Najhujše šele pride: voznika, ki je vozil mleko, so zaprli, ker je sedel pijan za volanom.

NEKAJ O VZORNEM FILMU:

Kino in družina

Večkrat smo že ugotavljali, da ima kino vedno močnejši vpliv na ljudi, zlasti na mladino. Mnogokrat je prav kino najmočnejši, če ne celo odločilni faktor človekovega gledanja na najvažnejša življenjska vprašanja. Eno takih vprašanj, ki so bistvene važnosti za srečno in častno človekovo življenje, pa je gotovo: pojmovanje družine.

Družina je bila, je in bo vir in struga življenja človeškega rodu. Družina je mojstrsko delo najvišje modrosti in dobrote Stvarnika. Od njega je prejela ustavo, pravice in dolžnosti, ki ji izravnavajo pot do lastnih višjih ciljev. Družina, ustanovljena iz ljubezni, mora biti za tiste, ki jo sestavljajo, svet v malem, zavetje, zelenica v puščavi mrzlega sveta, zemeljski raj, kolikor ga je pač mogoče na zemlji uresničiti. In to tudi bo, če se ji posreči, da bo postala takšna, kakršno »je hotel, potrdil in posvetil Gospod«, pravi papež Pij XII.

Družina v dandanašnjem filmu

Dandanašnja duhovna zmeda in najrazličnejše zablode so mnoge ljudi privedle do tega, da ne cenijo več dragocenih dobrin, ki jih daje družina. Kadar slišijo govoriti o teh dobrinah, se prezirljivo, ironično nasmehnejo. To prezirljivo mišljenje o družini je širilo in še širi tudi mnogo filmov. Smešijo njeno uredbo in izvor, poveličujejo zablode, razporoke, zakonsko nezvestobo in se posmehujejo dostojanstvu zakoncev in staršev. Ob tem razdiralnem delu moralno slabih filmov vprašuje sveti oče: »Katera človeška dobrina bi še ostala človeku na zemlji, če bi se posrečilo razdejati družino, da bi ne bila več taka, kakor jo je uredil Stvarnik?«

Prizadevanje katoličanov, da se družini zopet vrne čast in spoštovanje, je nadvse hvalevredno. Zato pač ne morejo mimo odločne zahteve, da tudi film, katerega vendar podpirajo katoliški ljudje, doprinese svoje k temu častnemu poslanstvu. Še več, prav film je v prvi vrsti poklican, da se zave izredne dolžnosti, da predstavlja in širi pravilno in človeka vredno pojmovanje o družini. To more izvrševati na ta način, da opisuje srečo zakoncev, staršev, otrok, blagoslov družinske skupnosti pri oddihu, v težavah, v veselju, v žrtvah. Dovolj je nekaj kratkih besed, ki pa jih spremljajo primerne slike, privlačni prizori iz srečnega družinskega življenja.

Družina v filmu naj bo . . .

Podoba očetova naj bo veličastno ožarjena in posvečena po njegovem delu in trudu za svojo družino, kateri je ves zvest in ji posveča vso svojo skrb; za vse to pa je poplačan z ljubeznijo žene in otrok ob ognjišču prijetnega doma.

Film more poseči v življenje žene in matere v najboljšem pomenu besede. Ona je sonce v družinskem krogu in je vsem pomočnica. Nadvse je iznajdljiva ob vsaki priliki in vse vedno prav uredi; saj dela vse iz nesebične ljubezni. Njena podoba je veličastna in skrivnostna; mati je vsa predana hiši in njenim skrivnostim, ker se zaveda, da je v tem vsa njena sreča in sreča njene družine.

Tudi podobe iz življenja otrok morejo mnogo doprinesti k večjemu spoštovanju in vrednotenju družine. Otrok naj bo v filmu prikazan kot najtrdnejša vez med zakonci, kot krona njih ljubezni in truda. Utrujenemu očetu teko naproti veseli otroci, ga pozdravijo, se ga oklenejo, mu pripovedujejo o svojih doživljajih, ko njega ni bilo doma, in podobno. In zopet, ko otroci za mater živijo, jo branijo, k njej prihajajo ob njenih praznikih s hvaležnostjo ali pa so ji v poznih letih edina opora . . . In ko ob ljubezni in spoštovanju otrok oče in mati spoznata bogastvo svojega življenja: v srečnem družinskem krogu sta našla poslanstvo in plačilo svojega življenja.

Te vrste filmi, ki bi znali prizore iz družinskega življenja v luči krščanskih moralnih načel zanimivo, živahno in umetniško podajati, bi bili v veliko korist družbi. Bili bi zares vzorni filmi.

Za dobro voljo

»Očka, zakaj si se oženil z mamo?«

»Dragi moj, ne razbijaj si še ti glave s tem vprašanjem . . .!«

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Na soncu in v morju

3. **Počitniško pismo iz Dalmacije. Piše Alojzij Vavti, selski župnik.**

Iz Lovrana je dospela razglednica s sledečim besedilom: »Sobratske pozdrave s toplega severa! Korotan je tu častno zastopan. Pridi!« Podpisi so mi pričali, da me v duhovniškem domu, ki ga oskrbujejo slovenske sestre, pričakujejo skočidolski gospod Tomaž, gozdanjski gospod Martin, šentjakobski gospod Andrej, moja soseda Pavle in Janko in naš bogoslovec Gustl. Ravno prav! Saj sem bil itak tja namenjen in v domači družbi bo še toliko bolj prijetno!

V nedeljo, 28. avgusta, nas je čolnič pripeljal v Biograd. Prijateljeva družina se je z avtom napotila proti domu, jaz pa sem po maši v družbi prijaznega g. kaplana počakal, da se ob pol dveh vkrcam na brzoparnik, ki naj me popelje v Reko.

Sopotnikov je bilo veliko. Glavna sezona je minila, šola se bo kmalu pričela, zato so se po končanem letovanju vračali. Največ je bilo Nemcev in Avstrijcev. Na krovu pa je še bilo prostora tudi zame.

Potoval sem brez znancev, sam, a nisem se dolgočasil. Užival sem lepoto morja, katerega modro gladino je parnik neumorno oral in puščal za seboj sled penečih se valov. Pa tudi razgibano vrvenje na krovu me je kratkočasilo.

Na Reki so me čakali prijatelji z avtom. Pol ure pozneje sem se že krepčal v jedilnici in se kmalu v »koroški sobi« pridružil spečim tovarišem.

Lepo nam je bilo tiste dni. Sončili in kopali smo se dopoldne, ker sta nam popoldne Učka in visoki breg zakrivala sonce. Radi smo hodili kam v okolico. Lepega popoldneva smo si ogledali obe cerkvi v Opatiji, potem pa sedli na vrt hotela. Blizu vhoda na vrt se je izpod nekega šotora kadilo in kuhar z zavitimi rokavi se je sukal tam okoli. Kaj je delal? Pekel je »čevapčiče« in »ražnjiče«.

Po prvi vojni je v Celovcu v kotu ob sadnem trgu točil neki Dalmatinec »šilovic« vino in postregel gostom tudi s čevapčiči in ražnjiči. Zelo radi so Celovčani in okoličani obiskovali to gostilno. Takrat sem prvikrat slišal imena teh dveh okusnih mesenih poslastic, rekel bi: narodnih jedi z juga. Nisem jih pa nikoli videl in ne pokusil.

Naš najmlajši si je želel k vinu malo prigrizka in si je naročil čevapčiče. Vsi smo bili radovedni na to jed. Natakarica prinese na krožniku tople mesene svaljke, ki so prijetno dišali. Srečnemu jedcu so zelo teknili, samo tožil je, da bo porcija zanj preobilna. Nam, ki smo na tihem požirali sline, je bila ta njegova izjava prav dobrodošla. Vsi smo mu radi pomagali, vsak je dobil svoj košček in vsi smo oblizovaje se zatrjevali: čevapčiči so pa res dobra jed!

Čevapčiči so zmes telečjega in govejega zmletega mesa, na poseben način pečeni.

Vsak popoldan vozi obrežni parnik izletnike iz Opatije, Ike in Lovrana v Moščeničko Drago, tam čaka nanje 2 uri in se vrača po isti progi. Vsako leto smo si privoščili ta izlet, tako tudi letos. Kakor otroci očeta, tako se nas je sedem oklenilo gospoda Antona na tem izletu. Po kratkem ogledu smo zavili navzgor, na hotelskem vrtu zasedli dve združeni mizi, se veselili pogleda na morje, se šalili in smejali. V naši bližini je na prostem stalo podobno ognjišče kakor v Opatiji. Že so pričeli peči čevapčiče in ražnjiče. Razen dveh, ki sta se zaradi slabih želodcev odločila za čevapčiče, smo drugi vsi naročili ražnjiče. Ražnjiči so koščki svinjskega mesa, nanizani na špilo. Kuhar jih peče na enakomerni vročini, jih obrača in poliva z mastjo. Pač podobno, kakor pečejo na jugu celo jagnje ali prašička na ražnju nad ognjem. Prav s slastjo smo z malega ražnja snemali košček za koščkom. Meso je imelo poseben prijeten okus, malo je dišalo po ognju. Teknila nam je tečna »mavžna« in je bila dobra podlaga za vinsko kapljico.

Kako nam je bilo v duhovniškem domu, je razvidno iz sledečih kitic, ki jih je g. Tomaž ob odhodu zapisal v knjigo gostov. Glasijo se:

Lovran in Ika, Opatija
so bile zdaj mi domačija,
nad sedem dni sem bival tu,
v kraju morja in miru.

Vse dobro bilo je in zdravo,
vse rastlo je Bogu v slavo:
podnebje, spanje, kôpel, jed
in maševanja dnevni red.

Da bi ne bili vedno sami
je bil celo vladika z nami:
ljubljanski škof, duhovni knez
resnice bran in trdna vez.

Zato izrekam Bogu hvalo
in tudi sestram vsem nemalo,
sobratom isto zbranim vsem
in tudi drugim vsem ljudem.

Naj bode hiši zgodovina
bodoča slavna glasom Sina,
naj bo ji stalni blagoslov,
a klerikom oddih in krov.

V začetku septembra sem prekinil letovanje v Lovranu. Z vsakoletno počitniško družbo sem se vrnil na Pašman, čez teden dni pa zopet nazaj v Lovran. Tako sem letos trikrat prevozil severni Jadran.

V Lovranu sem zvedel veselo novico, da so doma v Selah že pričeli z zidanjem cerkve. To me močno žene domov, pa saj itak moram odriniti, ker mi vizum poteče. Tudi drugim koroškim sobratom se mudi domov. Na povratku se hočemo zopet oglasiti pri Mariji Pomagaj na Brezjah, da ji priporočimo vsak svoje farane, jaz posebej še zidanje cerkve, in prosimo blagoslova za dušnopastirsko delo.

Pozdravljeni in na veselo svidenje!

Dvakrat nemogoče

Takole se je primerilo:

Nekoč je strela udarila v poštenjakovo hišo, da se mu je vse premoženje upepelilo. Samo ogromen železni kotel, ki ga še tako hud ogenj ni mogel uničiti, je ostal nesrečnežu.

Pogorelec — klicali so ga Nanduka — se je odločil zapustiti rodni kraj, da bi v tujini pozabil na nesrečo. Pred odhodom je stopil k svojemu sosedu Lakšmanu in dejal:

»Prosim te, prijazni sosed, varuj mi do moje vrnitve edino premoženje, ki mi je še ostalo, železni kotel.«

Dve leti se je Nanduka mudil v tujini, tretje leto se mu je stožilo po domu in vrnil se je v svojo vasico.

Ko je prišel domov, se je odpravil k sosedu. Ko je zagledal Nanduka, je Lakšmana zaklical v narejeni žalosti:

»O prijatelj! Kakšna nesreča: tvoj železni kotel so pojedle miši!«

Nanduka ni pokazal, da sosedovim besedam ne verjame, in je dejal:

»Rad bi odšel k reki, da bi se umil po dolgem potovanju. Prosim, naj mi tvoj sin pomaga. Naj mi prinese na breg vse, kar je za umivanje potrebno.«

Ko je tako zaprosil, je Nanduka odšel k reki, sosedov sin, sedemletni deček, pa je odšel za njim.

Nanduka je poiskal v čereh primeren prostor, odvedel je v votlino dečka in pred vhod zavalil težke kamne.

Ko je tako naredil, se je vrnil v vas, kakor da se ne bi nič zgodilo.

Zvečer je k njemu pritekel prestrašeni Lakšmana in zavpil:

»O, Nanduka! Kje je moj sin? Zakaj se še ni vrnil domov?«

»Strašna nesreča se je zgodila, prijatelj moj — ko sem se umival, je lastovka odnesla tvojega dragega sina med oblake.«

»Kaj govoriš, hudobnež?« je zaklical Lakšmana. »Kdo ti bo verjel, da lastovka lahko odnese sedemletnega dečka! Takoj grem k sodniku!«

Nanduka in Lakšmana sta se odpravila k sodniku. Oče je začel prvi:

»Naš modri, pravični gospod! Ta lažnivec tukaj trdi, da je lastovka odnesla z brega reke mojega sedemletnega sina. Ukaži zločincu, naj mi vrne otroka!«

Sodnik je strogo nagovoril Nanduka:

»Imaš nas za norce, kajne? Takoj vrni sina sosedu!«

»Le kako naj mu ga vrnem, ko ga je pa lastovka odnesla . . .«

Ko je Nanduka to spregovoril, so vsi, ki so poslušali sodbo, zakričali:

»Le kaj govori! Kako naj lastovka dvigne dečka v zrak?«

Nanduka se je rahlo nasmehnil in odgovoril:

»Tam, kjer miši lahko pojedo železni kotel, lahko tudi lastovka odnese otroka v zrak.«

In povedal je, kako je pustil pri sosedu kotel in kaj se je z njim po sosedovih besedah zgodilo.

Vsi so se smejali in govorili:

»Nanduka in Lakšmana, pomenita se in ne prepirajta se več. Lakšmana, vrni sosedu kotel, in ti Nanduka, pripelji sosedu sina.

Tako sta soseda naredila in zadovoljna sta bila s to zamenjavo.

Od tedaj dalje pa vaščani pravijo:

»Tam, kjer miši lahko pojedo železen kotel, tam lahko tudi lastovka odnese sedemletnega dečka!«

(Indijska pripovedka)

Velikani

V naših krajih so živeli pred davnimi časi velikani. Bili so to neizrečeno veliki ljudje s prehudo močjo. Velikanske hlode so prestavljali kot mi zdaj vžigalice po mizi, metali so ogromne skale v največjo daljavo in vedno tudi dobro zadeli cilj. Če bi danes kdo izmed nas videl takega velikana, to bi jo popihal in bežal bi, kar bi ga le nesle noge. Pa bi bilo seveda zastonj; zakaj velikan bi ga dohitel z enim samim korakom.

Bili so v tistem času že tudi velikani kristjani. Cerkve so si stavili najrajši na gore. Pripovedujejo, da so ti veliki ljudje sezidali velikansko cerkev sv. Hemi in še večjo cerkev na Gori v Dobrli vesi. Obe cerkvi je zidal naenkrat en zidarski mojster, ki je imel nekaj delavcev v pomoč. Imeli pa so eno samo kladivo. Če je rabil mojster kladivo v Dobrli vesi, je zaklical delavcem tja dol k Sv. Hemi. Ti so mu vrgli kladivo, ki ga je mojster z lahkoto ujel. Ko ga ni rabil več, ga je spet zagnal onim delavcem. Opeko, kamenje in hlode za zidavo cerkve so si metali iz roke v roko, kakor bi se mi zdaj igrali s fižolom. Če je bil kdo izmed delavcev žejen, se je nagnil proti severu k Dravi in zajel s periščem toliko vode, da bi mi danes po njej lahko veslali s čolnom.

Prešla pa so stoletja, velikani so izginili s sveta, njih stavbe pa so sčasoma razpadle.

(Iz Kotnikovih »Storij«)

Visoška kronika

10. Dr. Ivan Tavčar

Lukež pa se je odrezal:

»Le pridi, rjavi hudič, če hočeš, da ti kodrasto grivo gosto zasadimo z železnim fižolom! Ti črni potepuh ti!« Pri teh besedah se je hlapec smejal ter grozil ciganu s samokresom.

Ta se ni več zmenil niti za naju niti za Lukeževo neprevidno govorico. —

Pri svoji hoji sva doživela še druge prigodljaje, katerih nisem pričakoval, ker nisem slutil, da tičé v naših gozdovih take skrivnosti.

Že precèj utrujena sva dospela na malo ravnino, odkoder se je videla globoko v dolu vas s prav čednimi, belimi hišicami. Lukež je trdil, da se imenuje ta vas Zali log. In res se je izkazalo, da je bil to Zali log, ki je pa še precej oddaljen od Davč.

Omenjeni ravnini pravijo »Na Svrčušah«, ker svrči sredi nje iz zemlje močan in mrzel studenec, ki okrepčuje utrujenega in izdelanega potnika. V bližini studenca pa stoji drevo, katero daje obilno in dobro senco.

V tej senci je sedelo troje žensk: ena stara in dve mladi. Ti dve sta bili brez dvojbe grešnici, ker se jima je bralo z obrazov, da bi se ničesar na svetu ne sramovali. Starka je imela pred sabo košek in z roko se ga je oklepala, kakor bi imela v njem spravljene velike zaklade.

Tik studenca se je kurilo in nekaj loncev je stalo pri ognju. Prišla sva torej k južini in Lukež si je že mel roke, ker mu je iz loncev prav prijetno dišalo.

Pri družbi je bila še druga starka, o kateri dosedaj še nisem ničesar zapisal, katera pa je vzbujala najino posebno radovednost. Vedla se je namreč prečudno, da ne zapišem prepohujšljivo. Kaj takega se ni ne prej, ne pozneje doteknilo mojega pogleda, dasi sem prehodil veliko sveta in dasi sem bil v vojnah na Laškem in na Ogrskem, kjer je vodil, kakor sem že zapisal, cesarske armade naš gospod Eugenius.

Ta ženska je nosila zakrpano obleko in gotovo je živela v pomanjkanju in revščini. Tedaj pa je bosonoga skakala in plesala, da je bila v obraz vsa potna in da ji je vse telo tičalo v vodi. Najin prihod je ni čisto nič motil: plesala in skakala je, kakor bi šlo za življenje.

Odložila sva bisagi ter legla v travo. Ena mlajših žensk, katera je bila po moji sodbi ciganskega rodu, je položila prst na usta, da bi molčala.

Starki pa je postajalo prevroče. Zatorej je med skakanjem pričela metati obleko raz sebe. Pri vsakem kosu je zakričala: »Čigava je ta obleka?« Ciganka je točno odgovarjala: »Našega ljubega Jezusa.«

Že sem se tresel, da bo ostudna grešnica do nagega odmetala svoje oblačilo; pa jo je ples vendarle premagal. S penečimi ustmi in z zabuljenim očesom je omahnila, padla po tleh ter obležala kakor mrtva.

»Ta ženska mi ni neznana,« je šepetal Lukež. »Skakavka je, Špela Ocepkova! V svojih mladih letih sem bil sam skakavec in takrat smo se pri plesu dostikrat do golega slekli.«

Nato se je obrnil hlapec do starke pri košku, katera se ni dosti brigala za početje Špele Ocepkove, ker je bila očividno že navajena takih prizorov.

»Ohtano,« jo je ogovoril, »stara Pásaverica! Glej no, da še živiš! Delaš dobre kupčije?«

»Kupčije?!« je vzdihovala starka. »Ljuba duša, kje naj bi jaz jemala dobre kupčije! Poje mi jih že sedemdeset in pet! Kaj pa misliš? Pásaverica ni več trdna. Pásaverica že komaj leze!«

»Ali tistega mazila,« je vprašal Lukež, »boš pa še vendar kaj imela v košu?«

Zatogotila se je ter brodila z roko po svojem košku: »Kje čem vzeti mazila? Ko je bila še nemška vojna, ko je gospod Tilly kosil na travniku človeškega življenja, tiste dni se je že še dobilo človeške masti, ker so bili mrliči cenejši ko hruške v jeseni! Takrat sem prišla v kraje, kjer je na vsak korak ležalo človeško truplo; dezerterji pa so klali tudi ženske in otroke, tako da se je človeška mast kaj lahko dobila. Ljuba duša, kje pa naj jo danes dobim? Za kupčevavce z mazili so slabi časi. — Bog se nas usmili!«

Hlapec Lukež ni odnehal. »Nekaj že še nosiš s sabo.«

Zatarnala je:

»Vse skupaj, kar nosim s sabo, ni skoraj nič vredno in malokdo kaj takega kupi. Tu imam nekaj res lepih podobic, katere je blagoslovil sam škof v Pasavu. Pa vse to ne gre po vaših dolinah. Verjemi mi, da je tako, da dostikrat nimam niti vinarja denarja! Tudi danes ga nimam.«

Tu se je plaho ozrla po mlajših svojih tovarišicah, kateri sta se porogljivo smejali njenemu govoru. Nato se je sklonila k meni ter dejala tiho: »Zate bi morda nekaj imela.«

Brodila je po svojem košku ter izvlekla iz njega obširen zavitek. »Če prav sodim, si z Visokega. Tam je denar.« Skrivnostno je dostavila:

»Izpovedni listki so. Ponarejeni so, ali oddajo se lahko, če jih pomešaš z onimi, katere oddajaš za družino. Povem ti, da se prav radi kupujejo, ker je sitno, če moraš letati okrog izpovednice. Morda jih kaj kupiš? Niso predragi.«

Z velikim ogorčenjem sem zavrnil hudobno ponudbo, ker nisem hotel, da bi prišel sin v sramoto, kakor je prišel v njo oče na Visokem. — Videl sem, da je bila vsa ta družba tu pred mano popačena, malopridna in božji službi nevarna.

Odmevi po rimski olimpiadi

Letošnje olimpijske igre so za nami. Čim bolj se odmikamo od njih, tem bolj se zavedamo veličine te edinstvene prireditve, ki ni samo največja, temveč tudi najveličastnejša med vsemi športnimi tekmami, ki jih premore današnji svet. Gigantski dvoboj, ki se je odigraval pri srečanju med Rusijo in Ameriko, se je končal v korist prve; drugi narodi so bili več ali manj potisnjeni ob stran, kar gotovo ni prav in tudi ni v skladu z namero ustanovitelja sodobnih olimpijskih iger, barona Pierra de Coubertina, ki je vedno poudarjal, da je pri teh tekmah udeležba važnejša kakor zmaga. Tudi prizadevanja mednarodnega olimpijskega odbora — naj olimpijske igre ne bodo merjenje športnih sil med narodi — se pri tem ne upoštevajo, temveč gre razvoj nevzdržno svojo pot. In tudi ni videti, da bi bilo v bližnji bodočnosti drugače.

Leta 1964 bodo olimpijske igre v Tokiu in mislim, da se ne motim, če trdim, da se bo borba med glavnima tekmecema iz Rima na japonskih tleh ponovila v še ogorčnejši obliki in se bo na igrah leta 1968 — čeravno še ni znano, kje bodo — nadaljevala. Dalje ne smemo prezreti dejstva, da bodo prihodnje igre na azijskih tleh in bodo azijski narodi z Japonci na čelu napeli vse sile, da iztrgajo kar največ prvih mest iz rok sedanjih zmagovalcev. Že v Rimu smo opazili, da stopajo zastopniki črne in rumene rase v ospredje in se bo njihovo napredovanje v vedno večji meri nadaljevalo pri bodočih olimpijadah.

Japonci so poslali v Rim poleg tekmovalcev in uradnih zastopnikov še 146 strokovnjakov, ki so na licu mesta proučevali organizacijo prireditev in vse potrebno, kar je v zvezi z njo, ker hočejo leta 1964 v Tokiu pokazati nekaj še večjega in lepšega. Njihov zastopnik je namreč izjavil, da so prišli proučevat rimske igre, ne bodo jih pa kopirali. Eno je že danes gotovo: „Ves japonski narod bo sodeloval pri teh igrah," je rekel omenjeni japonski zastopnik. Mimogrede naj še omenim, da bodo Japonci na olimpiadi v Tokiu razširili program na 22 športnih panog, medtem ko jih je bilo v Rimu le 18. Še to velja pripomniti, da je ob nastopu japonskih telovadcev v Ljubljani (po zmagi na rimski olimpiadi) izjavil njihov vodja, da bo le Cerar (znani slovenski olimpijec iz Ljubljane) resen tekmec japonskim telovadcem in edini belec, ki se bo lahko enakopravno kosal z Japonci. Lahko si mislimo, s kako silo se bodo azijski narodi vrgli na priprave za prihodnjo olimpiado in si torej moremo ustvariti približno sliko o ogorčenih borbah, ki se bodo tedaj odvijale na tokijskih tleh.

V Rimu je bilo zastopanih pri letošnji olimpiadi 86 narodov, za Tokio leta 1964 pa računajo na 100 ali celo več narodov. Človek bi mislil, da bo zaradi oddaljenosti in velikih stroškov udeležba na Japonskem manjša, toda mnogi zatrjujejo, da bo večja kakor v „večnem mestu". Verjetno bo to držalo in prepričani smo, da bodo Japonci napravili vse, kar je sploh mogoče, da bi olimpiada na njihovih tleh prekašala vse dosedanje in to v vsakem pogledu.

Sedaj pa poslušajmo, kaj pravi g. Nikolaj Romanov, predsednik osrednjega odbora za sovjetski šport: „Sedemnajste olimpijske igre so pokazale, da je lahka atletika Sovjetske zveze in drugih evropskih narodov dohitela ameriško in da gre ameriška nadmoč v tej športni panogi h koncu. V prihodnjih letih morajo Amerikanci računati še z močnejšo evropsko konkurenco tudi v tistih disciplinah, kjer so doslej oni gospodovali. Priznam — pravi Romanov dalje — da je bilo letošnje ameriško olimpijsko moštvo eno najmočnejših, kar jih je ta dežela kdaj poslala na olimpijske igre, toda — je takoj dostavil — tudi drugi narodi so bili močnejši. Mednarodni šport je namreč na tako visoki stopnji, da ne bomo mogli več vnaprej prerokovati zmag posameznih športnikov, kakor je odlični ameriški atlet John Thomas, ki je v Rimu tako nepričakovano odpovedal." Odnošaje med ameriškimi in sovjetskimi atleti v olimpijski vasi v času iger je Romanov označil kot dobre in prijateljske, kakor naj bi bili vedno med športniki. „Šport je dejansko tisto sredstvo, ki naj pripelje do razumevanja med različnimi narodi," je zaključil omenjeni sovjetski športni predsednik.

Končno naj še omenim razne računarje, ki so na osnovi uspehov na zimski in letni olimpiadi in na osnovi števila prebivalcev, ki jih imajo posamezne sodelujoče države, izračunali, da niti Sovjetska zveza niti Amerika nista najboljša športna naroda, temveč da so to Finci. Na drugo mesto so posadili Avstralijo, na tretje Madžarsko in šele na 16. mesto pride Rusija in na 18. Amerika. Pri olimpijskih igrah more vsak narod (država) postaviti določeno in enako število tekmovalcev ne glede na to, koliko ima prebivalcev. Razumljivo je, da imajo veliki narodi prednost, ker imajo večjo izbiro. Zato je tudi razumljivo, zakaj se bori mednarodni olimpijski odbor za to, da bi ne bila ta borba tekmovanje med narodi, temveč tekmovanje posameznikov iz teh narodov. Ne verjamem pa, da se bo v tem pogledu kmalu kaj spremenilo, kajti za posamezne zmage se izdajajo zlate, srebrne in bronaste medalje in na osnovi pridobljenih medalj izračunajo vrstni red posameznih narodov. Kdor ima več in boljših medalj, dobi več točk in kdor ima več točk, pride bolj v ospredje. Ta račun je čisto enostaven in najbolj pravičen. Toda kljub temu postopku so mali narodi zapostavljeni, četudi nehoté in ne zlonamerno. Mali narodi se namreč nikakor ne morejo kosati z velikimi, kar velja tudi za športno področje. Dokler bo odločala sila, dokler bo živel šibkejši v strahu pred močnejšim in dokler ne zavlada na vsem svetu popolna enakopravnost, pravičnost in svoboda za vse narode in rase, do tedaj tudi na športnem polju ne bo zadovoljivega stanja, čeprav so — in to smelo trdim — ravno pri mednarodnem športu še najbolj pravično urejene razmere izmed vseh problemov, ki tarejo današnji svet.

Ivo Kermavner

GLEDALIŠČE V CELOVCU

MESTNO GLEDALIŠČE:

Petek, 30. 9.: Grof Luksemburški
Sobota, 1. 10.: Viljem Tell
Nedelja, 2. 10.: Don Giovanni
Sreda, 5. 10.: Grof Luksemburški
Četrtek, 6. 10.: Don Giovanni
Petek, 7. 10.: Grofica Marica (premiera)
Začetek predstav vselej ob 19.30
Sobota, 8. 10.: Viljem Tell, zaključena predstava.
Nedelja, 9. 10.: Viljem Tell, zaključena predstava deželne vlade, začetek ob 20.30.

KOMORNO GLEDALIŠČE v Koncertnem domu:

Nedelja, 2. 10.: Manfred in laž (krstna predstava), začetek ob 19.30.
Nedelja, 9. 10.: Manfred in laž, začetek ob 15.00.

KRSTNA PREDSTAVA V KOMORNEM GLEDALIŠČU

V nedeljo bo v Komornem gledališču v Koncertnem domu krstna predstava gledališkega dela „Manfred in laž", ki ga je napisal Heinz Zechmann.

Vodstvo Mestnega gledališča si je tudi v letošnji sezoni naložilo nalogo, da bo dalo možnost mladim pisateljem za uprizoritev njihovih del. Pisatelj dr. Heinz Zechmann je srednješolski profesor v Beljaku. Nedeljsko uprizoritev je režirala Grete Bittner. Igrajo gospe Fauland, Heinzel in Pusch, ter gospodje Kuchar in Svarovsky. Sceno je pripravil arh. Karl E. Spurny, kostume pa Anny Arnold.

URADNA OBJAVA

CERKVENI PRISPEVKI

„JAVNI POZIV"

Vse katoličane, ki so dolžni plačevati cerkveni prispevek, pa ga za **3. četrtletje 1960** (zaključeno 1. septembra 1960) še niso plačali, pozivamo, da v opominjevalnem roku treh tednov, ki se začne 1. oktobra 1960, brez nadaljnjega poziva plačajo svoj prispevek do 21. oktobra 1960 pri pristojnem župnem cerkvenem svetu in da pokažejo obenem svoj davčni predpis ali mezdni izkaz.

Cerkveni prispevek je po zakonu dolg, ki se mora plačati in Cerkev nima dolžnosti, da bi ga po svojih organih pobirala. Ako prispevek ni plačan, je dovoljena pravna pot. Organi, ki pobirajo cerkveni prispevek, uživajo pravno varstvo in imajo pravico, da zaračunajo do 2% plačljivega cerkvenega prispevka kot pobiralno pristojbino.

Ker se plačuje cerkveni prispevek v četrtletnih delnih odplačilih, in sicer 1. marca, 1. junija, 1. septembra in 1. decembra, je bil **1. septembra 1960** cerkveni prispevek za **tri četrtine letnega prispevka že plačljiv.**

FINANČNA ZBORNICA KRŠKE ŠKOFIJE
Celovec, Mariannengasse 2.

MALI OGLAS

NAPRODAJ

Hiša z enim hektarom zemlje (travnik in njiva). Mohliče 12, p. Galicija, Koroško.

Po dolgi in težki bolezni, ki jo je vdano prenašal, nas je v 81. letu starosti za vedno zapustil naš dragi oče

Janez Klanšek, pd. Izak,
kmet v Encelni vesi.

V torek, dne 27. septembra, smo ga položili k večnemu počitku na farnem pokopališču v Grebinjskem kloštru.

Naj počiva v miru!

Janez Klanšek, sin,
v imenu vsega sorodstva.

Ljubeljski predor bo odprt

Po sklepu jugoslovansko-avstrijske tehniške komisije bo izročen ljubeljski predor na avstrijsko-jugoslovanski meji v promet za cestna vozila sredi junija prihodnjega leta. Komisija tudi računa, da bodo vsa dela v tem važnem predoru na poti med Tržičem v Jugoslaviji in Celovcem v Avstriji končana do konca junija leta 1962. Promet med Tržičem in Celovcem se razvije sedaj po cesti čez Ljubeljski prelaz v nadmorski višini 1366 m, ki je znan po svojih strmih serpentinah. Predor skozi Karavanke bo dolg 1600 metrov.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 2. 10.: 7.30 Duhovni nagovor. S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 3. 10.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda. Zborovske pesmi. 18.00 J. F. Perkonig: Ugrabljena strd. (I.) — TOREK, 4. 10.: 14.00 Poročila, objave. — Zanimivo, poučno, razveseljivo. — SREDA, 5. 10.: 14.00 Poročila, objave. Za našo vas. Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 6. 10.: 14.00 Poročila, objave. Koroški kulturni obzornik. — PETEK, 7. 10.: 14.00 Poročila, objave. Zemlja domača ni prazna beseda. — SOBOTA, 8. 10.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — NEDELJA, 9. 10.: 7.30 Duhovni nagovor. S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Filmi

Bistrica v Rožu

Sobota, dne 1. 10.: Die größte Schau der Nacht (IVb). — Nedelja, dne 2. 10.: Das schöne Abenteuer (III). — Sreda, dne 5. 10.: Timbuktu (IV).

Borovlje

Sobota, dne 1. 10.: Feuertaufe (IV). — Nedelja, dne 2. 10.: Ein Student ging vorbei (IVb). — Torek, dne 4. 10.: Der Gorilla läßt schön grüßen (IVa). — Četrtek, dne 6. 10.: Schlucht des Verderbens (IV).

Št. Jakob v Rožu

Sobota in nedelja, dne 1. in 2. 10.: Der Schäfer von Trutzberg (IIa). — Sreda, dne 5. 10.: Das Halbblut von Saigon (IV).

Pliberk

Sobota in nedelja, dne 1. in 2. 10.: Paradies der Matrosen (IV). — Torek in sreda, dne 4. in 5. 10.: U — 23 Tödliche Tiefen (III).

Ena za šalo

POTOVANJE

Na potovalni urad je prišla gospa.

»Rada bi šla na prijetno potovanje.«

»Z letalom, avtobusom, ladjo ali morda z železnico?«

»Neumnost,« zagodrnja gospa, »s svojim možem vendar!«

Oglašuj v našem listu!

Največja izbira blaga!
Zelo znižane cene!
Letno blago in perilo!
L. Maurer
KLAGENFURT, ALTER PLATZ 35

K. Sekerka
KLAGENFURT, 10.-Oktoberstraße
(neben Kino Prechtl)

Knittax
Šivalne in pletilne stroje
pri
Grundner
KLAGENFURT, WIENER GASSE 10
POLEG MESTNE CERKVE

Perlon-plašči
za dame in gospode že od
263.- S
WALCHER
Klagenfurt, 10. Oktoberstraße

STROKOVNA TRGOVINA ZA DEŽNA OBLAČILA
Ballon-Popeline, loden-plašči za moške, dame in otroke v največji izbiri! Gumijasta oblačila. Vsakovrstna popravila izvršimo takoj.
VAL. TARMANN
KLAGENFURT, Völkermarkter Str. 16

Gostinski obrati, gospodinje, pozor!
Že sedaj si po ugodnih cenah nabavite manjkajočo opremo
v trgovini s preprogami
RADLMAYR
VILLACH
Velika zaloga žimnic, zaves, talnih oblog in raznih drugih vrst blaga za opremo sob
Plačilne olajšave!

Zavarujte pri „Kärntner Landbrand"
Klagenfurt, Alter Platz 30
Tel. 58-46 58-47
Kärntnerische Landes-Brandschaden-Versicherungs-Anstalt

List izhaja vsak četrtek. — Naroča se pod naslovom: „Naš tednik — Kronika", Celovec, Viktringer Ring 26. — Naročnina mesečno 7.— šil., letno 80.— šil., za inozemstvo 6 dolarjev letno. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Janko Tolmajer, Radiše, p. Žrelec. — Tiskarna Družbe sv. Mohorja, Celovec, Viktringer Ring 26. — Tel. štev. uredništva in uprave 43-58.